

סיכומי הדינים העולים
ממסקנת הגמרא

הוצאה מיוחדת לרגל לימוד
מסכת הוריות בדף היומי
מנחם אב תשפ"ה

ניתן לתרום להוצאות הספרים בעמדות נדרים פלוס
בקופה של 'למסקנא'
וגם בנדרים פון בטלפון 037630585 שלוחה מספר 3505

© כל הזכויות שמורות

ניתן לקבל ספרי למסקנא על שאר מסכתות הש"ס במהדורה דיגטלית. יש לשלוח אימייל למערכת הממוחשבת, ולכתוב את שם המסכת בשורת הנושא, המערכת תשלח באופן אוטומטי הודעה חוזרת בצירוף המסכת הנבחרת. הספרים מעוטרים בהסכמותיהם של גדולי ומאורי הדור שליט"א

כתובת המייל של המערכת הממוחשבת:

LEMASKANA1@GMAIL.COM

לכל הערה על עניני הספר, וכן לתרומות והנצחות לחלוקת הספרים, יש לפנות לדואר אלקטרוני: 7691265@gmail.com

או בטלפון 052-7691265

לקבלת חוברות וספרים מודפסים באזור המרכז נא

להתקשר 058-3212115

סיכומי הדינים העולים ממסקנת הגמרא

ב"ה

דברים אחדים

מנחם אב תשפ"ה

זה היום עשה ה' נגילה ונשמחה בו. ברוב רחמי ה' אנו זוכים להגיש ללומדים את הקונטרס 'הוריות למסקנא' ובו נדפסו הסיכומים של 'למסקנא' לדפים הנלמדים בסדר הדף היומי בימים אלו. הקונטרס מופץ חינם לזיכוי הרבים, לכל החפץ להתענג בחזרת לימודו ולחדד את התלמוד בזכרונו.

סדרת הספרים של 'למסקנא' על התלמוד, כשמו כן הוא, אשר בו יעלו הדינים העולים מן הסוגיא למסקנא, ולא סיכום הסוגיא עצמה, כגון השקלא וטריא, הקושיות והתירוצים, הראיות והלימודים, וכל הדומה, אלא עיקרי הדינים, היסודות, והטעמים. למעט במקומות מועטים, כאשר אינו מבורר דיו מדברי הגמרא ורש"י העולה לדינא, כגון שנאמרו תירוצים שונים ליישב דברי ברייתא או המשנה, או מאמרו של אמורא פלוני, ואינו מבורר בסוגיא מה יהא לדינא, או שיתכן ששני המהלכים הם לדינא, ולכן במקומות אלו ודומיהם הוזכרו בקצרה את המהלכים השונים שיש בסוגיא. וכמו כן יסודות כלליות שנזכרו בסוגיא, או דברי אגדות ודרשות בכתובים, וכדומה, שאינם נוגעים לדינא ממש, כתבנו את עיקרי הדברים המבוארים בגמרא, לפי המהלכים שהוזכרו בסוגיא, ועל פי דרכו של רש"י ז"ל.

הלימוד והשינון בסיכומי 'למסקנא' לאחר לימוד הדף, יש בהם תועלת גדול ללומד לחדד במוחו ולשמר בזכרונו את עיקרי הדברים באופן נפלא, כאשר בכל דף ישנם כמה נקודות עיקריות שעולים למסקנא, והוא ערוך וכתוב בטוב טעם ובלשון קל וצח, ובזה יוכל הלומד להעמיק בזכרונו את יסודות הש"ס, למען יעמדו בלבו ובמוחו ימים רבים.

וברור ופשוט שלא נכתבו הדינים לענין הלכה, ולפי שהדינים הם לפי דרכו של רש"י ז"ל, ובהרבה מקומות פירשו התוס' או שאר ראשונים מהלכים אחרים, ולשיטתם ישתנה הדין לגמרי, וברוב מקומות הלכה כדבריהם. זאת ועוד, כי רבו הפרטים בכל דין, שרובם לא הוזכרו בגמרא, אלא בראשונים ופוסקים, ואין לפנינו אלא תמצית קצר בכללות מהעולה לדינא לפי מהלכו של רש"י ז"ל. וה' יעזרנו על דבר כבוד שמו שלא ניכשל בדבר הלכה.

מערכת 'למסקנא'

סיכומי הדינים העולים ממסקנת הגמרא

ברכת ב"ק מרן אדמו"ר שליט"א

ברוך מאיר יעקב שוחט

סטאלין קארלין

רח' האתרונ 89, נבעת זאב ת"ז

ה'י
יום ה' אספג קחנא את הרפתי אלגו הוואתאך י"ז פלא
תשפ"ה

כחול יפויב מר"ש מר"ה אהר"ח איוואך הרי"ז לטי"א

קורת כוח פסיקות אלו כי יש אתה אן מאה הפתאים
והפתיים ספרי איווא פאסקנא סאלית ה"א, וע"ז עתה
השאת פאסקנא על ה"ק וה"א וע"ז יפ"ק נ"ויה ע"ז יתה אספת
ה"א, יהי הש"ת ע"אך שגבר אהוב"אן אאו כחפ"ק שמו
חב"ב ש"ס.

והרפתי תע"ז שגבר אהוב"אן אה"אנתך ה"ע"ה ותמוז
רוך נחת אכ"ה יתו אט"ה אה"כ"ב.

כ"ה הש"ת והפקדות לך אמן אפוא"ה לטי"א
שע"ן שו"א"ה

תלמוד בבלי

סיכומי הדינים העולים ממסקנת הגמרא

הסכמת הגאון הגדול הרב נפתלי נוסבוים שליט"א

RABBI NAFTALI NUSBOIM

Chief Rabbi of North Jerusalem
Av Beth Din Ahavas Shalom
Gaon Av Beth Din Meishiv Kahalacha
and Rosh Yeshivas Chayey Moshe Jerusalem

נפתלי נוסבוים

רב ואב"ד בסניף ירושלים עיריית תובכ"א
אב"ד מבר"צ אחבת שלום
טאכ"ד בר"צ משיב כהלכה
ראש ישיבת חיי משה ירושלים

ב"ה א"י כ"ג

הס"ג

הנני כזה בקב"ה המאזע לכתביי אובול
 הספיקי ספיקי למסקנתו אשר הרב
 המתקד ה"ה הרב אבימלך בייצ"ל איט"א
 ובו סיטמי סג"ל גאלון מסודר וקצו
 אנו נוח מורג אטק וכתצור זוח הסוקיל
 וסינמא ודכוס הצעירו תצאן סימיו
 ויגה יקוסק ושמתה אטק איהו דת
 מחודגיו כסיק ינו' ואז תגמאן ונו'
 וט בג"ה טכ"י ח"ב"י קאטו האגיל
 יהיו אג"ו"ק בתי"ח.
 ומלע זכוט איצ"ק ח"ה"ב"ו תורה וכהאבירה
 ד'חוציא זאור ככל המסתמל וקפוס התמאבות
 בטיבול ויהי' למעלה היב"י א"כ'
 הנ"ל ח"כ' התורה
 נפתלי נוסבוים

סיכומי הדינים העולים ממסקנת הגמרא

הסכמת הגאון מרא דאתרא מודיעין עילית

מאיר קסלר

בלאאמריד הגר"ש זעליה
רב ואב"ד מודיעין עילית
קרית ספר, רחוב שדי חמד 12

בס"ד

יום שלישי י"ג אייר תשפ"ד

ראיתי את הספר עמ"ס בב"מ שבו העלה הרה"ג ר' אברהם אלימלך
בריזל שליט"א סיכומי הדינים העולים למסקנת הסוגיות, דבר שיכול
להועיל לחזרה תמציתית על המסכת, כמו"כ לעורר שימת לב לדינים
העולים שפעמים שלומדים דף גמ' ולא שמים לב למסקנא העולה.

והרב המחבר שליט"א עשה דבר נאה ומתקבל ויש בכך משום עוד
תוספת לכלים שהומצאו בדור האחרון שבס"ה מסייעים לשנן ולזכור
בדרכים שונות.

והנני לברך את הרב המחבר שליט"א שיזכה הלאה לשבת ולשקוד
באוהלי תורה מתוך מנוחת הנפש והרחבת הדעת לאורך ימים ושנים.

בעה"ח
מאיר קסלר

דף ב'

הדיינים שטעו, או תלמיד הראוי להוראה כמו שמעון בן עזאי או שמעון בן זומא שידע שטעו, והלך ועשה על פיהם, שהיה סבור שמצוה לשמוע דברי חכמים אפילו לעבור על איסור, בין שעשו ועשה עמהם, בין שעשו ועשה אחריהם, ובין שלא עשו בית דין והוא עשה, חייב להביא חטאת יחיד, מפני שלא תלה ממש בבית דין, שהרי ידע שהם טעו. והכלל הוא שהעושה על פי עצמו חייב קרבן, והתולה בהוראת בית דין פטור.

ודין זה נדרש מלשון הכתוב 'בעשותה אחת', ללמד שהיחיד שעשה על פי עצמו, כלומר שידע שבית דין טעו (ורק

א. בית דין שהורו לעבור על אחת מכל מצות האמורות בתורה, כגון שהתירו חלב או דם, ועשה היחיד בשוגג על פיהם, בין שעשו ועשה עמהם, שאכל דם או חלב עמהם, ובין שעשו ועשה אחריהם, ובין שלא עשו בית דין כלל והוא עשה, לשיטת התנא במשנתינו פטור מלהביא כשבה ושעירה לחטאת, מפני שתלה בבית דין. (בגמרא יבואר שדעת יחיד היא, ולדברי חכמים מביא חטאת).

ב. הורו בית דין לעבור על אחת מכל מצות האמורות בתורה, וידע אחד מן

סיכומי הדינים העולים ממסקנת הגמרא

נחלקו חכמים אם פטור מקרבן או לא:

לרבא בלשון ראשון ולשיטת רב, פטור מקרבן. לרבא בלשון שני ולרבי יוחנן, חייב בקרבן. ואע"פ שאם יזכירוהו שהוא חלב לא יפרוש, שהרי בית דין התירוהו, אינו יוצא מכלל 'שב מידיעתו', שהרי אם יודע לבית דין שטעו יחזרו מהוראתם, וגם הוא יחזור ויפרוש. ולרמי בר חמא יש ספק בדבר אם חייב קרבן או לא.

ז. מומר אינו מביא קרבן על שגגתו, לתנא קמא שנאמר 'מעם הארץ בעשותה', ולא כל עם הארץ, פרט למומר. ולרבי שמעון בן יוסי שנאמר 'אשר לא תיעשינה וגו' או הודע אליו חטאתו, השב מידיעתו מביא קרבן על שגגתו, ולא מי שאינו שב מידיעתו, והמומר אינו פורש מן האיסור גם לאחר שנודע לו.

ח. הורו בית דין שהחלב מותר, ועשו חצי ציבור על פיהם ואכלו חלב בידיעה, ואדם אחד אכל חלב לפי שנתחלף לו בשומן, לדברי הכל אינו משלים לרוב ציבור, ואין מביאים פר העלם דבר של ציבור, שנאמר 'בשגגה', עד שיהיו כולן בשגגה אחת.

ט. הורו בית דין לעבור על אחת מכל מצות האמורות בתורה, וידע תלמיד אחד שטעו, ואע"פ כן עשה על פיהם, בין אם הוא 'גמיר וסביר', שגם לומד וגם מבין

טעה שמצוה לשמוע לדבריהם), חייב בקרבן.

ג. בית דין שהורו לעבור על איסור בתורה, ועשו הקהל או רובו על פיהם, מביאים פר העלם דבר של ציבור. לשיטת שמואל אין חייבים עד שיאמרו ב"ד לציבור 'מותרים אתם'. ולרב דימי עד שיאמרו להם 'מותרים אתם לעשות', אבל אם לא אמרו 'לעשות' עדיין לא נגמרה הוראה. וי"א שהשיטה מוחלפת, שלשמואל אין חיוב עד שיאמרו 'מותרים אתם לעשות', ולרב דימי משיאמרו 'מותרים אתם' כבר נגמרה הוראה.

והוכיחו בגמרא מכמה משניות כדברי האומר שאין חיוב קרבן עד שיאמרו 'מותרים אתם לעשות'.

ד. זקן ממרא שחזר לעירו לאחר שהורו בית דין הגדול שלא כדבריו, ושנה ולימד כדרך שלימד תחילה, פטור. ורק אם הורה לעשות, חייב.

ה. אשה שעד אחד העיד שמת בעלה, והורו לה בית דין להנשא, והלכה וקלקלה בזנות, חייבת בקרבן, שלא התירו לה אלא להנשא ולא לזנות.

ו. הורו בית דין שחלב מותר, ונתחלף לאדם אחד חתיכת חלב בשומן, ואכלו,

סיכומי הדינים העולים ממסקנת הגמרא

חטאת יחיד, שנאמר 'מעם הארץ', אפילו רובה של קהל ואפילו כולה.

דף ג'

א. רוב קהל שחטאו על פי הוראת בית דין, לרבי יהודה הציבור מביאים פר העלם דבר ולא בית דין, ואם חטאו שבעה שבטים שהם רוב שבטים, מביאים שבעה פרים, ששבט אחד נקרא קהל. (ולשיטת חכמים בית דין מביאים ולא ציבור).

ב. בית דין שהורו לעבור על איסור בתורה, ועשו הן עצמם על פי הוראתם, פטורים מפר העלם דבר, שנאמר 'הקהל ועשו', מעשה תלוי בקהל והוראה תלויה בבית דין.

ג. רבי מאיר וחכמים נחלקו כשבית דין 'הורו ועשו' אם יש חיוב קרבן או לא, ונתבארו כמה דרכים באיזה אופן נחלקו:

א) לרב נחמן בשם שמואל נחלקו כשהורו בית דין לעבור על איסור תורה, ועשו מיעוט קהל (או יחיד) על פיהם, שלדעת רבי מאיר היחיד שעשה בהוראת בית דין פטור מקרבן חטאת יחיד, ולחכמים חייב.

ב) לרב פפא נחלקו כשהורו בית דין, ועשו מיעוט של ציבור על פיהם, וגם בית דין עשו עמהם, והם השלימו לרוב ציבור,

דבר מתוך דבר, ובין אם הוא גמיר ולא סביר, ובין אם הוא סביר ולא גמיר, חייב חטאת.

י. מי שהיה רגיל להיות מבעט בהוראה, ואחר כך הורו בית דין שחלב מותר, והלך זה המבעט ועשה על פיהם ואכל חלב, חייב חטאת, שמאחר שרגיל להיות מבעט, גם עתה מבעט הוא, וכשאוכל חלב, מפי עצמו הוא עושה ואינו תולה בבית דין. (דין הורו בית דין, וידעו שטעו וחזרו בהם, יבואר בס"ד להלן ג:).

יא. לרב יהודה בשם שמואל, לא אמרו שיחיד התולה בהוראת בית דין פטור מחטאת אלא לשיטת רבי יהודה, שדורש מ'בעשותה', שרק אם עשאה מפי עצמו מביא חטאת, ולא כשתלה בבית דין. אבל לשיטת חכמים, היחיד שתלה בבית דין מביא כשבה או שעירה לחטאת, ורק כשרובו של קהל תלו בהוראת בית דין, שאז בית דין מביאים פר העלם דבר, היחידים פטורים מלהביא חטאת יחיד. ולרב נחמן בשם שמואל (להלן ג.) לא אמרו שיחיד שתלה בבית דין פטור אלא לרבי מאיר, ולחכמים חייב.

יב. מרובים שחטאו בשגגת מעשה בלא הוראת בית דין, בין אם הם מיעוט של קהל ובין אם הם רובו, ואפילו אם כל הקהל חטאו, מביאים כל אחד ואחד

סיכומי הדינים העולים ממסקנת הגמרא

אם רוב יושבי הארץ עשו על פיהם מביאים פר העלם דבר של ציבור.

ה. הורו בית דין לעבור על דין תורה, ועשו רוב קהל על פיהם, ולא הספיקו להביא פר עד שנתמעטו, שמתו מקצתן ועתה אין כאן רוב קהל שעשו על פיהם, לשיטת חכמים הולכים אחר שעת החטא וחייבים פר העלם דבר. ולרבי שמעון הולכים אחר שעת ידיעה, שאם נודע להם עד שלא נתמעטו חייבים להביא פר, אבל אם נודע להם לאחר שנתמעטו, פטורים.

ו. ואם היו מועטים ונתרבו, שעשו מיעוט הקהל על פי הוראת בית דין, ומתו מקצתם של רוב קהל, ונתרבו אלו, ולאחר שנתרבו נודע להם שחטאו, גם לרבי שמעון אין מביאים פר העלם דבר של ציבור, שלא הלך רבי שמעון אחר שעת ידיעה אלא באופן שהיה בר חיוב קרבן גם בשעת חטא וגם בשעת ידיעה, אבל הם שלא היו בני חיוב קרבן בשעת חטא, שהרי יחיד שעשה על פי בית דין פטור מקרבן, אין מחייבים אותם בפר העלם דבר משום שעת ידיעה.

ז. הורו בית דין שחלב מותר, ועשו מיעוט הקהל על פיהם, וחזרו בית דין מן ההוראה, ולאחר מכן חזרו וטעו והורו שחלב מותר, ועשו מיעוט אחר מן הקהל על פיהם, נסתפקו בגמרא אם שני

לרבי מאיר אין בית דין משלים לרוב ציבור, ואין מביאים פר העלם דבר, ולחכמים בית דין משלים לרוב ציבור ומביאים.

ג) לתירוץ נוסף נחלקו כשהורו בית דין, ועשו רוב ציבור על פיהם, שלרבי מאיר רק בית דין מביאים פר העלם דבר של ציבור, אבל הציבור עצמן פטורים. ודעת חכמים היא שיטת רבי שמעון שגם בית דין מביאים וגם הציבור.

ד) לתירוץ נוסף נחלקו כששבט אחד עשה בהוראת בית דינו, שלרבי מאיר אין מביאים, ודעת חכמים היא שיטת רבי יהודה שאותו השבט מביא פר העלם דבר, לפי ששבט אחד חשובים קהל.

ה) לתירוץ נוסף נחלקו כשחטאו ששה שבטים והם רובו של קהל, או שחטאו שבעה שבטים ואינם רובו של קהל, שלרבי מאיר אין מביאים פר העלם אלא כשחטאו רוב שבטים ורוב ציבור, ודעת חכמים היא שיטת רבי שמעון בן אלעזר, שמביאים ברוב שבטים אע"פ שאינו רוב ציבור, או ברוב ציבור אע"פ שאינו רוב שבטים.

ד. כשהורו בית דין לעבור על דין תורה, הולכים אחר רוב יושבי ארץ ישראל, ויושבי חוץ לארץ אינם מן המניין, ולפיכך

סיכומי הדינים העולים ממסקנת הגמרא

פר העלם דבר של ציבור הוא על בית דין, אינם מצטרפים, שהרי בית דין הראשון כבר אינם. ולסובר שהחיוב הוא על הציבור, נסתפקו בגמרא אם שני המיעוטים מצטרפים לרוב ומביאים פר, או שאין מצטרפים הואיל ולא נודע לאותו בית דין שהורו. ולא נפשט.

יא. לשיטת רבי יונתן, אם ישבו מאה להורות, אין חייבים פר העלם דבר כשעשו ציבור על פי הוראתם עד שיורו כולם, שדורש מ'ואם כל עדת ישראל ישגו', עד שתפשוט הוראה בכל עדת ישראל, כלומר בכל אותם שישבו להורות. ואם אחד מהם יודע שטעו, אין חיוב אלא אם הרכין להם בראשו, שנראה כמוזדה לדבריהם. ואם אמר להם 'טועים אתם', אע"פ שהרכין בראשו פטורים, אבל אם הרכין בראשו ושתק, חייבים.

ולמסקנא נדחו דברי רבי יונתן, כי הכלל הוא שרובו ככולו, ולכן גם אם הורו רובן מביאים פר העלם דבר. וצריך רק שישבו כל שבעים ואחד הדיינים, גם אם לא הורו כל אותם שישבו להורות.

יב. אין גוזרים גזירה על הציבור אלא אם כן רוב הציבור יכולים לעמוד בה, שנאמר 'במארה אתם נארים ואותי אתם קובעים' הגוי כולו, אבל אין צריך שיהיו כל הציבור

המיעוטים מצטרפים לרוב ומביאים פר העלם דבר, או שמאחר שהיתה ידיעה לבית דין בינתיים אין מצטרפים.

ז. לצד שאנו אומרים שמצטרפים, הואיל ושני ההוראות היו להתיר חלב, נסתפקו בגמרא אם הוראה אחת היתה להתיר חלב שעל הקיבה, והוראה שניה להתיר חלב שעל הדקין, אם גם מצטרפים הואיל ושני ההוראות באיסור חלב, או מאחר שכל סוג חלב נלמד מפסוק אחר, אינם מצטרפים.

ח. לצד שהם מצטרפים הואיל ולשניהם יש שם 'חלב', נסתפקו בגמרא כשהוראה אחת היתה להתיר חלב, והוראה שניה היתה להתיר דם, אם מאחר ששני איסורים הם אינם מצטרפים, או מאחר שקרבן שלהם שוה, מצטרפים.

ט. ולצד שהם מצטרפים נסתפקו בגמרא אם הוראה ראשונה היתה להתיר חלב, והוראה שניה להתיר עבודה זרה, אם מאחר שגם קרבן שלהם אינו שוה אינם מצטרפים, או שמאחר ששניהם עונשם בכרת מצטרפים. ולא נפשט.

י. הורו בית דין שחלב מותר, ועשו מיעוט הקהל על פיהם, ומת אותו בית דין, ועמד בית דין אחר, וחזרו והורו שחלב מותר, ועשו מיעוט אחר על פיהם, לסובר שחיוב

סיכומי הדינים העולים ממסקנת הגמרא

שעשה בהוראת בית דין פטור. (לשון אחר, לא ניתנה הוראה לפטור יחיד התולה בה אלא להכיר בין עושה בשגגת עצמו לעושה במזיד וברשות בית דין, וזה הרי אומר לנו שלא ידע שחזרו ומזיד עשה על פיהם ולא על שגגת עצמו, ויחיד שעשה בהוראת ב"ד פטור).

ואע"פ שלרבי שמעון הגזבר גובה מעות מכל אחד מישראל לצורך פר העלם דבר של ציבור (ראה בסמוך), וא"כ הרי נודע לו שחזרו מהוראתם כשגבו ממנו מעות לפר העלם דבר, עדיין נחשב כעושה ברשות בית דין באופן שגבו סתם, שלא הודיעוהו לצורך מה הן גובים, או שלא היה בעיר בשעה שגבו, ולאחר גבייה עשה על פי הוראתם. או לסובר בדעת רבי שמעון שהיו באים מתרומת הלשכה ולא גבו מן הציבור לצורך קרבן זה.

ב) לשיטת רבי אלעזר (ורבי עקיבא ובן עזאי) יש כאן ספק אם דינו כתולה בבית דין אם הוא כתולה בעצמו, ולפיכך אם יש בביתו, מביא אשם תלוי מספק, שאפשר שישמע שבית דין חזרו בהן, והוא קרוב יותר לתולה בעצמו, ולפיכך חייב להביא אשם תלוי. והוא דומה לאדם שאכל ספק חלב ספק שומן, והיה סבור ששומן הוא, ונודע לו שספק הוא, שמביא אשם תלוי שמא אכל חלב, וגם

יכולים לעמוד בה אע"פ שנאמר 'הגוי כולו',

יג. עשרה שיושבים בדין, קולר תלוי בצוואר כולם, שאם הטו את הדין כולם נענשים, ואפילו אם ישב שם תלמיד בפני רבו.

יד. כשנזדמן לרב הונא דין תורה היה מאסף עשרה חכמים כדי שאם יטעה יתחלק העונש בין כולם ויקל מעליו. וכן נהג רב אשי כשבא לפניו נדון של טריפה.

טו. הורו בית דין לעבור על דין תורה, וידעו שטעו וחזרו מהוראתם, ולאחר מכן הלך היחיד ועשה על פיהם, אינו מצטרף עם קרבן של רוב הציבור, בין אם כבר הביאו כפרתם ובין אם לא הביאו, שהרי עשה לאחר שנודע להם, ונחלקו תנאים אם מביא קרבן לעצמו:

א) לשיטת רבי שמעון פטור מקרבן יחיד, לפי שברשות בית דין הוא עשה, שעדיין לא ידע שחזרו, ונחשב תולה בבית דין שהוא פטור. ויש מפרשים טעמו של רבי שמעון, שכל הוראה שיצאה ברוב ציבור, יחיד העושה אותה גם לאחר שחזרו פטור, שלא ניתנה הוראה אלא להבחין בין שוגג למזיד, כלומר, להודיע שהעושה על פיהם שוגג הוא ולא מזיד, וזה על פי הוראה הוא עושה לפיכך שוגג הוא, ויחיד

סיכומי הדינים העולים ממסקנת הגמרא

כדין מי שאכל חלב והביא קרבן, ויש ספק אם קרב מבעוד יום אם משחשיכה, שאין כאן צד חיוב גמור לחייבו אשם תלוי, כי גם אם לא קרב מבעוד יום אפשר שנתכפר לו, שבין השמשות הוא ספק יום ספק לילה.

טז. הורו בית דין לעקור כל גוף המצוה, כגון שאמרו אין נדה בתורה, אין שבת בתורה, אין עבודה זרה בתורה, פטורים מפר העלם דבר. ואין חיוב קרבן אלא אם הורו לבטל מקצת ולקיים מקצת, כגון שאמרו יש נדה בתורה אבל הבא על שומרת יום כנגד יום פטור, או שאמרו יש שבת בתורה אבל המוציא מרשות היחיד לרשות הרבים פטור, יש ע"ז בתורה אבל המשתחוה פטור. (להלן ד. יבואר מנין דרשו כן).

יז. תנאים נחלקו מאיזה מעות היו מביאים פר העלם דבר של ציבור ושעירי עבודה זרה, לרבי שמעון גובים מכל אחד מישראל מעות לקנות מהם כשהוצרכו להם, ולרבי יהודה הם באים מתרומת הלשכה. ויש מהפכים שיטת רבי יהודה ורבי שמעון.

דף ד'

א. הורו בית דין לעקור כל גוף המצוה, פטורים, ונחלקו חכמים מנין דרשו כן: א)

כאן אפשר שנחשב 'תולה בעצמו'. וגם לסוברים שבית דין מביאים פר העלם דבר ולא ציבור ואינו מתפרסם כל כך, אע"פ כן יש צד לחשבו כתולה בעצמו, שהיה בידו לשאול מפני מה בית דין מביאים, והיו אומרים לו שחזרו מהוראתם.

אבל אם הלך למדינת הים פטור מאשם תלוי, לפי שלא היה אפשר לו לשמוע והוא כתולה בבית דין.

ואם החזיק בדרך לילך למדינת הים, ועדיין נמצא בעיר, לרבי עקיבא פטור, שמאחר שהחזיק בדרך טרוד הוא, ולא היה אפשר לו לשמוע שחזרו בהן, ותולה בב"ד הוא. ולבן עזאי חייב, שמאחר שעדיין בביתו הוא, היה יכול לשאול ולשמוע שחזרו.

ג) לשיטת רבי מאיר בברייתא חייב קרבן יחיד, שנחשב 'תולה בעצמו'.

ד) לשיטת סומכוס הדבר ספק אבל אינו מביא אשם תלוי, שאין צד חיוב גמור שהוא תולה בעצמו ממש כמו מי שיש לו ספק שמא אכל חלב, מאחר שעושה על פי הוראת בית דין. וגם לסובר שציבור מביאים ולא בית דין אפשר שלא מצא אדם כדי לשאלו למה מביאים, ולא עלה על דעתו שחזרו מהוראתם. ומאחר שאין צד חיוב גמור אין לחייבו באשם תלוי,

סיכומי הדינים העולים ממסקנת הגמרא

העראה בפירוש אלא באשה דוה. או שהורו שאין זבה ושומרת יום אלא אם ראתה בימים, שנאמר 'כל ימי זובה', אבל אם ראתה בלילות טהורה, ודבר זה אינו מפורש בתורה ואין צדוקים מודים בו.

וכן אם הורו שאין איסור הוצאה בשבת, אין מביאים קרבן, שבפירוש נאמר 'בניאים' לא תוציאו משא מבתיכם', והצדוקים מודים בו. ורק אם הורו שהוצאה אסורה אבל הכנסה מותרת מביאים קרבן, שהכנסה אינה מפורשת בתורה. או שהורו שמושיט וזורק מותר, שאינם כתובים בפירוש.

וכן אם הורו שהמשתחוה לעבודה זרה פטור אין מביאים קרבן, שבפירוש אמרה תורה 'לא תשתחוה לאל אחר', והצדוקים מודים בו, ורק אם הורו שלא אסרה תורה השתחויה אלא בע"ז שדרכה בכך, אבל כשאין דרכה בכך מותר, או שהורו שאין איסור השתחויה אלא בפישוט ידים ורגלים, שכך נקרא השתחויה בתורה, שנאמר 'וישתחו אפים ארצה', אבל בלא פישוט ידים ורגלים מותר, שדברים אלו אינם מפורשים בתורה, מביאים קרבן.

ג. רב יוסף נסתפק אם הורו בית דין שאין איסור חרישה בשבת, אם נחשב מקצת דבר שהרי מודים בשאר איסורי שבת, ומביאים קרבן, או מאחר שעקרו איסור

לעולא נלמד מ'ונעלם דבר', ואנו קורין בו 'ונעלם מדבר', שאות מ"ם של 'ונעלם' נדרש לפניו ולאחריו, ללמד שרק על מקצת מן הדבר חייבים ולא על כל הדבר. (ב) לחזקיה למדנו מ'ועשו אחת מכל מצות', מכל מצות ולא כל מצות. (ואע"פ ש'מִצְוֹת' לשון רבים הוא, מאחר שה'כתיב' הוא 'מצות' דרשוהו בלשון יחיד). (ג) לרב אשי למדים 'דבר דבר' מזקן ממרא שנאמר בו 'כי יפלא ממך דבר וגו' לא תסור מן הדבר אשר יגידו לך ימין ושמאל', מה ממרא מן הדבר ולא כל דבר, אף בהוראה דבר ולא כל המצוה.

ב. אין בית דין חייבים פר העלם דבר של ציבור עד שיורו בדבר שאין הצדוקים מודים בו, כלומר באיסור שאינו מפורש בתורה, אבל אם הורו בדבר שהצדוקים מודים בו, פטורים, לפי שאפשר להם ללמוד ולידע, ואין זה שוגג ממש אלא קרוב למזיד.

ולפי זה אם הורו בית דין שהבא על שומרת יום כנגד יום פטור, אין חיוב של פר העלם דבר, שבפירוש נאמר 'וספרה לה' שסופרת אחד כנגד אחד. וגם אם הורו שמותר לבוא עליה שלא כדרכה פטורים, שבפירוש נאמר 'משכבי אשה'. ואין חיוב אלא אם הורו שהעראה מותרת בשומרת יום כנגד יום, שלא אסרה תורה

סיכומי הדינים העולים ממסקנת הגמרא

דומין לך, כך עדה האמורה כאן צריך שיהיו כולן ראויים להוראה.

ח. הורו בית דין לעבור על איסור תורה כשהיו שוגגים, ועשו כל הקהל שוגגים, מביאים פר העלם דבר. הורו בית דין כשהן מזידים, ועשו הקהל כשהם שוגגים, כל אחד מביא כשבה ושעירה, שאין זו הוראה האמורה בתורה, שנאמר 'אם כל עדת ישראל ישגו', והציבור הם כשוגגים בלא הוראה שכל אחד מביא חטאת יחיד. ואם הורו בית דין שוגגים והציבור היו מזידים, פטורים מקרבן, שאין המזיד מביא קרבן.

דף ה'

א. הורו בית דין לעבור על איסור תורה, ועשו כל הקהל או רובן על פיהם, יש חיוב להביא פר העלם דבר של ציבור. ואם הורו לעבור על עבודה זרה, יש חיוב להביא פר ושעיר. ונחלקו תנאים מי מביאים:

א) לרבי מאיר בית דין מביאים בשאר איסורים פר (ולא הציבור), ובעבודה זרה ב"ד מביאים פר ושעיר.

ב) לרבי יהודה י"ב שבטים מביאים י"ב פרים, שכל שבט מביא פר העלם דבר, ובעבודה זרה מביא כל שבט פר ושעיר,

חרישה לגמרי נחשב כעקירת גוף המצוה ואין מביאים.

ד. הורו בית דין שאין שבת בשנת השביעית, שטעו ללמוד מן הכתוב 'בחריש ובקציר תשבות', שבזמן שיש חרישה יש שבת ובזמן שאין חרישה אין שבת, הרי זו הוראה של ביטול מקצת מצוה וקיום מקצת, שהרי מקיימים אותה בשאר שני שבוע, ואין זו עקירה של גוף המצוה, ומביאים עליה פר העלם דבר.

ה. נביא שנתנבא לעקור דבר מדברי תורה, חייב. נתנבא לבטל מקצת ולקיים מקצת, לרבי שמעון פטור. ובע"ז גם אם אמר היום עובדה ולמחר תבטלה, חייב.

ו. הורו בית דין לעבור על איסור תורה, וידע אחד מהדיינים שטעו, ואמר להם טועים אתם, אין מביאים פר העלם דבר. וכן אם לא היה מופלא של בית דין שם, אין מביאים, לפי שהיה להם ללמוד ולהימלך במופלא שבבית דין ולא למדו, ונחשבים קרוב למזיד.

ז. היה אחד מן הדיינים גר או ממזר או נתין או זקן שלא ראוי לבנים, אין מביאים פר העלם דבר, שנאמר כאן 'עדה', ונאמר בדיני נפשות 'עדה', מה עדה האמורה שם צריך שיהיו כולן ראויים להוראה, שהקב"ה אמר למשה 'ונשאו אתך' שיהיו

סיכומי הדינים העולים ממסקנת הגמרא

שבטים שחטאו מביאים פר ושעיר, ובית דין מביא פר ושעיר. שנאמר קהל למטה 'והקריבו הקהל', ונאמר קהל למעלה 'ונעלם דבר מעיני הקהל', מה קהל שלמעלה בית דין עם הקהל, שנעלם מעיני בית דין, כך קהל האמור למטה אצל הקרבה בית דין עם הקהל.

ג. חטא שבט אחד בהוראת בית דין הגדול, לרבי מאיר אין מביאים קרבן כלל, שלשיטתו אין חיוב קרבן אלא כשעשו רוב הקהל, אבל שבט אחד לא נקרא קהל.

ולרבי יהודה ורבי שמעון גם שבט אחד נקרא 'קהל', שהרי הקב"ה אמר ליעקב קודם לידת בנימין 'ונתתיך לקהל עמים', כלומר שיוולד לך קהל נוסף.

ולפיכך, לשיטת רבי יהודה גם השבט שחטא מביא פר, וגם שאר שבטים שלא חטאו מביאים כל אחד פר, שדורש משני פעמים קהל האמורים בפרשה (שלשיטתו נאמרו ארבע פעמים 'קהל', ראה להלן), אחת לחייב כל קהל וקהל, כלומר כל שבט ושבט, ואחת לגרירה, לומר שכל השבטים שלא חטאו נגררים אחר השבטים שחטאו ומביאים גם הם פר.

ולדעת רבי שמעון, אותו שבט שחטא

ונמצאו מביאים יחד כל השבטים י"ב פרים וי"ב שעירים.

ג) לרבי שמעון גם י"ב שבטים מביאים כל שבט פר לשבטו, ובעבודה זרה פר ושעיר, וגם בית דין מביאים פר, ובעבודה זרה פר ושעיר, נמצאו מביאים הקהל ובית דין יחד י"ג פרים, ובעבודה זרה י"ג פרים וי"ג שעירים.

ב. הורו בית דין לעבור על איסור תורה, ועשו על פיהם שבעה שבטים, או רובן של שבעה שבטים, נחלקו תנאים בדבר:

א) לשיטת רבי מאיר בית דין מביאים פר, ובעבודה זרה פר ושעיר, והציבור אין מביאים. שנאמר קהל למטה 'והקריבו הקהל', ונאמר קהל למעלה 'ונעלם דבר מעיני הקהל', מה קהל שלמעלה בית דין ולא ציבור, כי 'עיני הקהל' הם בית דין, כך בית האמור למטה אצל הקרבה בית דין בלבד מקריבים ולא ציבור.

ב) לרבי יהודה שבעה שבטים שחטאו מביאים שבעה פרים, כל שבט מביא פר, וגם שאר שבטים שלא חטאו מביאים פר לכל שבט, שהם נגררים אחר שבטים החוטאים.

ג) לרבי שמעון, שבעה שבטים שחטאו מביאים כל שבט פר, ובית דין מביאים פר נוסף, ונמצאו שמונה פרים. ובע"ז שבעה

סיכומי הדינים העולים ממסקנת הגמרא

'והקריבו הקהל', ונחלקו תנאים בדרשות של כתובים אלו:

לרבי יהודה נאמר כאן ארבעה פעמים 'קהל', כי ה"א של 'הקהל' מיותר לרבות קהל נוסף, ודרש מהם: א. לחייב על כל קהל וקהל, כלומר כל שבט שחטא שיביא פר (כי שבט נקרא קהל). ב. לגרירה, כלומר שגם שבטים שלא חטאו נגררים אחר החוטאים וצריכים להביא פר לכל שבט. ג. שההוראה תלויה בבית דין, ומעשה החטא בקהל. ד. ששבט שעשה בהוראת בית דינו, יביא פר.

לרבי שמעון נאמר כאן שלשה פעמים קהל, כי ה"א הנאמר אצל 'מעניי הקהל' אינו מיותר, שכך הוא לשון בני אדם, ודורש שני פעמים קהל להקיש קהל של מעלה לקהל של מטה שבית דין מקריבים פר עם הקהל, וקהל אחד ללמד שכל קהל וקהל שחטא, כלומר כל שבט יביאו פר. (ואין לנו דרשה לגרור את שאר שבטים שלא חטאו, ולפיכך שבטים שלא חטאו פטורים).

רבי מאיר אינו דורש ה"א של הקהל, ולא נאמר אלא שני פעמים קהל, והוא נדרש להקיש קהל של מטה לקהל של מעלה שהכתוב מדבר בבית דין ולא בציבור, וללמד שבית דין מביאים פר ולא הציבור.

מביא פר, ושאר שבטים פטורים. שדורש רק 'קהל' אחד לרבות שקהל שחטא יביאו פר. (ואין לנו דרשה לגרור את שאר שבטים שלא חטאו שיוצרכו להביא פר). ולשיטתו, אם חטאו כמה שבטים, אם היו שבעה והם רובו של קהל, שיש כאן רוב בשבטים ורוב של קהל, כל שבט שחטא מביא פר. אבל אם חטאו פחות משבעה, או שחטאו שבעה שבטים ואינם רוב קהל, כל שבטים שחטאו מביאים יחד פר אחד, ובית דין מביא פר אחד. (כן הוא מסקנת הגמרא בדעת רבי שמעון, ע"פ רש"י ע"ב ד"ה אלא לאו).

ד. הורו בית דין של אחד מן השבטים, ועשה אותו שבט על פיהם, לרבי יהודה אותו שבט חייב להביא פר ושאר כל השבטים פטורים, שדורש אחת מארבעה 'קהל' לחייב שבט שחטא על פי הוראת בית דינו. ולרבי שמעון, אין חיוב פר העולם דבר אלא על הוריות של בית דין הגדול בלבד, שנאמר 'ואם כל עדת ישראל ישגו' ולא עדת של אותו שבט.

ה. חטאו שני יחידים אין מביאים פר לכל יחיד, שנאמר 'הקהל', כל קהל וקהל חייב ולא יחיד.

ו. שני פעמים נאמר בפר העולם דבר 'הקהל', 'ונעלם דבר מעיני הקהל',

סיכומי הדינים העולים ממסקנת הגמרא

חייב ואם נותר אכל חייב. ולרבי יהושע פטור, שנאמר 'אשר חטא בה' עד שיודע לו במה חטא.

י. המתעסק, כגון שנתכוין להגביה בשבת את התלוש וחתך את המחובר, פטור מקרבן, שנאמר 'אשר חטא בה', תיבת 'בה' משמע שנתכוין לעשות את החטא.

יא. אין חיוב פר העלם דבר אלא כשהורו בית דין והקהל עשו, לרבי יהודה למדים דין זה מאחד מן ה'קהל' האמורים בפרשה. ורבי שמעון ורבי מאיר דרשוהו מ'והיה אם מעיני העדה נעשתה לשגגה', שתיעשה לשגגה על ידי אחרים, והיינו על ידי הוראת בית דין. ועוד נאמר 'לכל העם בשגגה', מלמד שכולם תלויים בשגגת החטא, בית דין בהוראה והקהל במעשה. ואין צריך שבית דין יעשו החטא עם הציבור, אלא די בכך שהבית דין הורו בלבד ומעשה החטא היה ע"י הקהל. ואע"פ שפסוקים אלו נאמרו בע"ז, למדנו שאר חטא בגזירה שוה 'מעיני מעיני'.

דף ו'

א. חטאת שהקריבו לטהר את הלויים, אינה נאכלת, שנאמר 'ופר שני בן בקר תקח לחטאת', אין צריך ללמד שהם שנים, שכבר נאמר 'ועשה את האחד

ז. חטאו ששה שבטים והם רובו של קהל, או שבעה שבטים ואינם רובו של קהל, לר"ש בן אלעזר בדעת רבי מאיר מביאים פר, אע"פ שרבי מאיר אינו מחייב אלא כשחטאו רוב קהל, לפי שנאמר מ'והיה אם מעיני העדה' שמשמעו גם מקצת מהעדה, ונאמר 'כי לכל העם בשגגה' שמשמעו רק רוב קהל, ולכך אנו אומרים שאם היו רוב שבטים אע"פ שהם מקצת הקהל, או שהיו רוב הקהל אע"פ שאינם רוב שבטים, מביאים פר. ולדעת רבי שמעון השבטים שחטאו מביאים יחד פר אחד, ובית דין מביאים פר אחד.

ח. הורו בית דין שחלב מותר (בביטול מקצת מצוה, כגון שהתירו חלב שעל הדקין), ועשו הקהל על פיהם, ואכלו כשהן שוגגים חלב ודם, אחת בשגגת מעשה ואחת בהוראה, ואחר כך ידעו שהורו שלא כראוי, אבל טעו במה הורו, שאין יודעים אם על החלב הורו או על הדם, אין מביאים פר העלם דבר, שנאמר 'ונודעה החטאת אשר חטאו עליה והקריבו', שאין מקריבים עד שיוודע החטאת שחטאו עליה בהוראת בית דין, ולא די שיוודעו החוטאים אשר חטאו.

ט. מי שהיו לפניו חלב ונותר, ואכל את אחד מהם ואינו יודע איזה, לרבי אליעזר חייב חטאת, כי ממה נפשך, אם חלב אכל

סיכומי הדינים העולים ממסקנת הגמרא

השמחה לקול בכי העם וגו' והקול נשמע עד למרחוק', ומשמע שרובן היו בוכים, והיא כחטאת שרוב בעליה קיימים ולפיכך מקריבים אותה.

ואע"פ שמזידים היו, הוראת שעה היתה שיתכפרו בקרבן. וגם מה שהביאו תשעים וששה אילים ושבעים ושבעה כבשים היה משום הוראת שעה.

ג. הורו בית דין לעבור על איסור תורה ועשו הקהל על פיהם, ומת אחד מן הציבור, לרבי מאיר חייבים להביא פר העלם דבר, שהרי בית דין מביאים פר וכל הדיינים קיימים. ואם מת אחד מן הדיינים, פטורים מלהביא את הפר, שהרי היא חטאת שמת אחד מן השותפים, וחטאת שמתו מקצת בעליה אינה קרבה. (ואע"פ שאין חטאת באה ע"י שותפים, חטאת זו שמביאים ב"ד נקראת של שותפין ולא של ציבור, שאין בית דין נקראים ציבור).

ולשיטת רבי שמעון (שגם הציבור וגם בית דין מביאים קרבן), אם מת אחד מן הציבור, הציבור מביא קרבן שלהם, שלשיטתו 'אין ציבור מתים', כלומר שהדין חטאת שמתו בעליה הולכת למיתה לא נאמרה אלא ביחיד, אבל חטאת ציבור שמתו בעליה קרבה. ואם מת אחד מבית דין, בית דין מביאים גם

חטאת ואת האחד עולה', אלא ללמד שהוא שני לעולה, מה עולה אינה נאכלת, כך החטאת אינה נאכלת.

ב. חטאת שהקריבו בני הגולה שבאו מהשבי בימי עזרא אין נאכלות, שנאמר 'הקריבו עולות לאלקי ישראל וגו' צפירי חטאת שנים עשר הכל עולה', ואין אפשר שהכל עולה והלא היו בהם חטאות, אלא כולן אין נאכלות כעולות, לפי שהביאום על עבודה זרה שעשו הציבור בימי צדקיהו, ושעירי ע"ז של ציבור נשרפים.

ולמה הביאו שנים עשר שעירים? לרבי יהודה לפי שחטאו כל השבטים או חלק מהם, וכל שבט מביא שעיר (וגם שבטים שלא חטאו מביאים על ידי גרירה). ולשיטת רבי שמעון חטאו י"א שבטים, כל שבט מביא שעיר הרי י"א שעירים, ושעיר אחד מביאים בית דין. ולרבי מאיר שמביאים שעיר אחד על ידי בית דין, צריך לומר שחטאו וחזרו וחטאו י"ב פעמים.

ואע"פ שכבר מתו החוטאים בעבודה זרה, הביאום גם לסובר שחטאת ציבור שמתו בעליה אין מקריבים אותה, לפי שרובם היו חיים, שנאמר 'ורבים מהכהנים והלויים וראשי האבות' וגו' ונאמר 'ואין העם מכירים קול תרועת

סיכומי הדינים העולים ממסקנת הגמרא

ו. לא נחלקו אפרים ומנשה לשני שבטים אלא לענין נחלה, אבל לשאר דברים חשובים שבט אחד, ולפיכך אם חטאו י"ב שבטים, לסוברים שכל שבט מביא פר, מביאים אפרים ומנשה ביחד פר אחד, שנאמר 'על שם אחיהם יקראו בנחלתם', לנחלה הוקשו ולא לדבר אחר. ובדגלים היו חלוקים משום ש'כנחלתן כך חנייתם', וגם כדי לחלק כבוד לדגלים. וכן בנשיאים היו חלוקים כדי לחלוק כבוד לנשיאים.

ז. שלמה עשה שבעת ימי חנוכה למקדש, ומה ראה משה לעשות י"ב ימי חנוכה למשכן, כדי לחלוק כבוד לנשיאים.

ח. חמש חטאות מתות: ולד חטאת, תמורת חטאת, חטאת שמתו בעליה, חטאת שנתכפרו בעליה באחר, וחטאת שעברה שנתה.

לרבי שמעון, אין דינים אלו נוהגות בחטאת ציבור, כי ולד חטאת לא שייך בציבור שאין ציבור מפרישים נקבה, ואין תמורת חטאת בציבור שאין דין תמורה בציבור (שנאמר לא יחליפנו ולא ימיר אותו בלשון יחיד, למעט ציבור ושותפים). ואין דין חטאת שמתו בעליה בציבור, שאין דין מיתה בציבור, שחטאת שמתו בעליה בציבור קרבה. וגם חטאת של ציבור שנתכפרו בעליה ושעברה שנתה לא מתות, שרבי שמעון קיבל

קרבן שלהם, אע"פ ששותפים הם, שלדעת רבי שמעון חטאת של שותפים שמת אחד מן השותפים קרבה. (למסקנת הגמרא. רש"י ע"ב סוף ד"ה וכי דנין).

ד. פר ושעיר של יום הכפורים שאבדו, והפרישו אחרים תחתיהם ונתכפרו בהם, ואחר כך נמצאו האבודים, לרבי יהודה ימותו כדין חטאת שנתכפרו בעליה באחרת. ולרבי אלעזר ורבי שמעון ירעו (עד שיסתאבו ויפדו), שלדבריהם חטאת ציבור שנתכפרו בעליה באחר אינה מתה. ואע"פ שפר של יום הכיפורים מכפר על הכהנים, והכהנים אינם כציבור, שאינם חשובים קהל בפני עצמם (למסקנת הגמרא), לדעת רבי שמעון חטאת של שותפים דינה כחטאת ציבור ואינה מתה.

ה. כשחטאו כל הקהל בהוראת בית דין, לרבי שמעון מביאים י"ב פרים (חוץ מפר של בית דין), פר לכל שבט, ושבט לוי חשובים קהל כאחד מן השבטים, שהרי אפרים ומנשה חשובים לכל דבר לשבט אחד (חוץ מנחלה ודגלים), ואם שבט לוי לא יהיו בכלל ולא יביאו, אין לנו אלא י"א פרים. והכהנים אינם חשובים כקהל בפני עצמם, שאם כן יהיו שלשה עשר פרים, ולפיכך אם חטאו הכהנים על פי הוראת ב"ד אינם מביאים פר. (למסקנת הגמרא).

סיכומי הדינים העולים ממסקנת הגמרא

שחלק מן המתות לא שייך בהן, כולם
אינם מתות.

הלכה למשה מסיני שכל חטאות המתות
נתקבלו באופן אחד, ולפיכך בציבור

הדרן עלך הורו בית דין למסקנא

דף ז'

שהדבר מותר, ועשה שוגג על פי הוראתו, מביא פר. ואפילו אם הורה ושכח מאיזה טעם הורה, ובשעה שטעה אמר הריני עושה על דעת הוראתי, מביא פר.

אבל אם הורה לעצמו שוגג, ועשה מזיד, או שהורה לעצמו היתר במזיד, ועשה בשוגג פטור.

ב. ואם הורה המשיח היתר, ועשו אחרים בהוראתו, אינו חייב כציבור, שנאמר 'והקריב על חטאתו אשר חטא', על מה שחטא הוא מביא, ואינו מביא על מה שחטאו אחרים.

א. כהן משיח שחטא בשוגג בשגגת מעשה בלא הוראה, אינו מביא כשבה או שעירה כיחיד, ורק אם חטא בהעלם דבר עם שגגת מעשה, מביא פר העלם דבר, והוראת כהן משיח לעצמו כהוראת בית דין לציבור.

ולמדנו דבר זה מן הכתוב 'אם הכהן המשיח יחטא לאשמת העם', ללמד שהמשיח כציבור, שאינו מביא קרבן אלא על שגגת מעשה והעלם דבר.

ולפיכך, אם הורה לעצמו שוגג, שטעה

סיכומי הדינים העולים ממסקנת הגמרא

אחד, מאחר שהורו על שני איסורים, הרי זה בכלל חטא בפני עצמו.

ח. ואם הורה איסור אחד עם הצבור, כגון שגם הוא וגם בית דין הורו להתיר חלב, ועשה עם הצבור, מתכפר לו עם הצבור, שמתכפר בפר של ב"ד, לפי שבדברים הרבה שוה משיח לבית דין, כגון שאין בית דין חייבים קרבן עד שיוורו לבטל מקצת ולקיים מקצת, וגם המשיח אין חייב עד שיוורה לבטל מקצת ולקיים מקצת, שהרי נאמר בו 'לאשמת העם' שהמשיח כציבור, ומאחר שהושווה משיח לבית דין לפיכך כשהורה עם הצבור ועשה עם הצבור מתכפר עם הצבור.

ולמדנו דין זה ממה שנאמר אצל כהן משיח 'על חטאתו אשר חטא', הא כיצד, חטא בפני עצמו מביא בפני עצמו, חטא עם הצבור מתכפר לו עם הצבור.

וכל זה כשהיו גם בית דין מופלאים, וגם המשיח מופלא, אבל אם הוא לא היה מופלא אין הוראה שלו כלום, ואפילו אם הורה בפני עצמו אין כאן אלא 'שגגת מעשה' בלא הוראה שהמשיח פטור עליה. ואם הוא מופלא והם אינם מופלאים, הוראה שלהם אינה כלום, וכל יחיד ויחיד מן הציבור צריך להביא כשבה או שעירה כדין שגגת מעשה בלא הוראה.

ג. נשיא שחטא מביא שעיר, ולא כשאר יחיד שמביא כשבה או שעירה. ומביא על שגגת מעשה בלא העלם דבר. משיח שחטא מביא פר, ואינו מביא אלא על העלם דבר כציבור.

ד. ציבור וכהן משיח אין מביאים אשם תלוי, שנאמר 'וכפר עליו הכהן על שגגתו אשר שגג והוא לא ידע' מי שחטאתו ושגגתו שוה, שחייב בשגגת מעשה בלא העלם דבר מביא אשם תלוי, יצאו ציבור וכהן משיח שאינם חייבים אלא בהעלם דבר. (ובציבור יש טעם נוסף, שנאמר 'ואם נפש כי תחטא', וציבור אינו בכלל נפש).

ה. אחד יחיד שחטא בעבודת כוכבים, ואחד נשיא ואחד משיח, מביאים שעירה, שנאמר 'ואם נפש אחת', אחד יחיד אחד נשיא ואחד משיח במשמע.

ו. נשיא ומשיח מביאים אשם וודאי, שנאמר באשם גזילות ובאשם מעילות 'נפש', ומשיח ונשיא בכלל נפש הן. אבל ציבור אינם מביאים אשם ודאי, לפי שאינם בכלל נפש.

ז. הורה כהן משיח איסור בפני עצמו, ועשה בפני עצמו, כגון שהוא הורה להתיר איסור אחד, ובית דין הורו להתיר איסור אחר, מתכפר לו בפני עצמו, שמביא פר בפני עצמו. ואפילו אם יושבים במקום

סיכומי הדינים העולים ממסקנת הגמרא

מ'ונעלם דבר' ולא כל הגוף, כך גם כאן בעבודה זרה דבר ולא כל הגוף.

יב. אין בית דין מביאים פר אלא על העלם דבר עם שגגת מעשה, שנאמר 'ישגו ונעלם דבר', וכן המשיח אינו מביא קרבן אלא על העלם דבר עם שגגת המעשה, שנאמר 'לאשמת העם' משיח הרי הוא כציבור.

וכן ציבור שחטאו בעבודה זרה אין מביאים פר ושעיר אלא על העלם דבר עם שגגת מעשה, שנאמר כאן 'מעניני' ונאמר בשאר עבירות 'מעניני', מה להלן אין חייבים אלא על העלם דבר עם שגגת מעשה, אף כאן אין חייבים אלא על העלם דבר עם שגגת מעשה.

יג. משיח שחטא בעבודה זרה מביא שעירה. לשיטת רבי מביא בשגגת מעשה לבד, שנאמר 'וכפר הכהן על הנפש השוגגת בחטאה בשגגה', הנפש זה משיח, השוגגת זה נשיא, בחטאה בשגגה, חטא זה בשגגה יהא, כלומר בשגגת מעשה לבד חייב. ולחכמים אינו מביא אלא עם העלם דבר, וכדין שאר עבירות, שדרשו 'בחטאה בשגגה', מי שחטאתו בשגגה יביא שעירה בשגגת מעשה, יצא משיח שאין חטאתו בשגגה אלא בהעלם דבר.

יד. אחד יחיד שחטא בעבודת כוכבים,

ט. הורה כהן משיח להתיר לעצמו חלב, והורו בית דין לעבור על עבודת כוכבים, הוא מתכפר בפני עצמו בפר, והציבור מתכפר בפר ושעיר. הורה הוא להתיר עבודה זרה, והן הורו להתיר חלב, הוא מביא שעירה כדין כל יחיד שעובד ע"ז, ומשיח דינו כיחיד לענין ע"ז, והם מביאים פר העלם דבר.

י. הורה כהן משיח להתיר חלב המכסה את הקרב, ובית דין הורו להתיר חלב שעל הדקין, נסתפקו בגמרא אם הוא מתכפר בפני עצמו, הואיל וכל אחד מהם נלמד מפסוק אחר, או שמאחר ששם חלב אחד הרי זה כהורו באיסור אחד והמשיח מתכפר עם הציבור.

ולצד שהוא מתכפר עם הציבור הואיל ושם חלב אחד הוא, נסתפקו בגמרא אם הוא הורה להתיר חלב, ובית דין הורו להתיר דם, אם מאחר שחלוקים בטעמיהם הוא מתכפר בפני עצמו, או שמאחר שהם שוים בקרבן הוא מתכפר עם הציבור. ולא נפשט.

יא. בית דין שהורו היתר בעבודה זרה, אין חייבים עד שיוורו לבטל מקצת ולקיים מצות, אבל אם עקרו את המצוה כולה אין חיוב של פר ושעיר, שנאמר כאן 'מעניני' ונאמר בשאר עבירות 'מעניני', מה להלן בית דין אף כאן בית דין, ומה להלן דרשו

סיכומי הדינים העולים ממסקנת הגמרא

שזדונו כרת. ונחלקו תנאים מנין למדנו דינים אלו:

לשיטת רבי, למדים 'עליה' האמור אצל ציבור שחטאו בהוראת בית דין 'ונודעה החטאת אשר חטאו עליה', בגזירה שוה מ'עליה' האמור אצל אחות אשה 'ואשה אל אחותה לא תקח לצרור לגלות ערותה עליה בחייה', מה עליה האמור שם הוא דבר שזדונו כרת ושגגתו חטאת, כך גם כאן אין חייבים אלא על דבר שזדונו כרת ושגגתו חטאת.

ולמדים משיח מציבור שנאמר אצלו 'לאשמת העם' שדינו כציבור. ולמדים נשיא בגזירה שוה 'מצוות מצוות' מציבור, שנאמר אצל נשיא 'ועשה אחת מכל מצוות ה'', ואצל ציבור 'ועשו אחת מכל מצוות', ללמד שהנשיא כציבור שאין חייב אלא בדבר שזדונו כרת ושגגתו חטאת. והיחיד למדים מ'ואם נפש' שנאמר לאחר פרשת נשיא, שהוא 'ומחברם, ללמד שהתחתון כעליון שאינו חייב אלא בדבר שזדונו כרת.

ובעבודה זרה למדנו שציבור אין חייבים פר ושעיר אלא בדבר שזדונו כרת ושגגתו חטאת בגזירה שוה 'מעניי מעיני' מציבור בשאר עבירות. ויחיד נשיא ומשיח נאמרו בפרשה שלאחר הציבור 'ואם נפש אחת

ואחד נשיא ואחד משיח, מביאים שעירה, שנאמר 'ואם נפש אחת', אחד יחיד אחד נשיא ואחד משיח בכלל נפש אחת הם.

דף ח'

א. כהן משיח אינו מביא אשם תלוי, שנאמר אצל אשם תלוי 'וכפר עליו הכהן על שגגתו אשר שגג', ודרש רבי מיייתור 'אשר שגג', שמי שכל חטאו בשגגה, יצא זה שאין כל חטאו בשגגה, שבשאר מצוות אינו מביא קרבן אלא בהעלם דבר (ורק בעבודה זרה מביא בשגגת מעשה בלבד). וחכמים דורשים מי שחטאו בשגגה, יצא משיח שבין בשאר מצוות ובין בעבודה זרה אינו מביא אלא בהעלם דבר ולא בשגגת מעשה.

ב. אין בית דין חייבים להביא פר העלם דבר עד שיורו בדבר שזדונו כרת ושגגתו חטאת, וכן המשיח אינו מביא פר בהעלם דבר אלא על דבר שזדונו כרת ושגגתו חטאת.

וכן בעבודה זרה אין ציבור מביאים פר ושעיר עד שיורו בית דין בדבר שזדונו כרת ושגגתו חטאת. וכן הנשיא אינו מביא שעיר אלא בדבר שזדונו כרת ושגגתו חטאת, וכן היחיד שחטא בשגגת מעשה אינו מביא חטאת אלא בדבר

סיכומי הדינים העולים ממסקנת הגמרא

שמביאים פר ושעיר, אלא שנהפך להם חטאת ועולה), או נאמר שצריכים להביא קרבן אחר ואין להם תקנה, לפי שנאמר 'תורה אחת יהיה לכם לעושה בשגגה', ואין חילוק קרבן בין יחיד למרובים.

ד. כשאמרה תורה 'וכי תשגו ולא תעשו את כל המצות האלה', הכתוב מדבר בציבור שעברו על עבודה זרה, לפי שע"ז היא מצוה ששקולה ככל המצות.

ויש אומרים משום שנאמר שם 'אשר דיבר ה' אל משה, את כל אשר צוה ה' אליכם ביד משה', מצוה שהיא בדיבורו של הקב"ה וצוה על ידי משה, וזו עבודת כוכבים שהרי 'אנכי ולא יהיה לך' מפי הגבורה שמענום.

ה. אין הציבור חייבים על עשה ועל לא תעשה שבמקדש, שאם הורו בית דין היתר על טומאת מקדש וקדשיו, שיש בו עשה של 'וישלחו מן המחנה', ולא תעשה של 'ולא יטמאו את מחניהם', אע"פ שהוא דבר שזדונו כרת ושגגתו חטאת, הואיל ואין שגגתו חטאת קבועה אלא קרבן עולה ויורד, פטורים.

וכן יחיד שיש לו ספק בטומאת מקדש, אינו מביא אשם תלוי, שאין אשם תלוי בא אלא על ספק של חטאת קבועה ולא על ספק של עולה ויורד.

שכולן בכלל נפש אחת, והוא"ו מחבר את הפרשה ללמוד תחתון מעליון.

ולשיטת חכמים למדים ממה שנאמר לאחר פרשת 'ואם נפש אחת' תורה אחת יהיה לכם לעושה בשגגה והנפש אשר תעשה ביד רמה וגו' כי דבר ה' בזה וגו', מכאן שהוקשה כל התורה כולה לעבודה זרה, מה ע"ז בדבר שזדונו כרת ושגגתו חטאת, שהרי נאמר שם 'הכרת תכרת', גם כאן בדבר שזדונו כרת ושגגתו חטאת, ולמדנו מזה על נשיא יחיד ומשיח שהם בכלל 'נפש אחת' שבין בשאר מצוות ובין בעבודה זרה אין חייבים אלא בדבר שזדונו כרת ושגגתו חטאת. וציבור הרי נאמר למעלה מפרשה של 'ואם נפש אחת', ללמד עליון מתחתון על ידי וא"ו, מה להלן דבר שזדונו כרת ושגגתו חטאת בין בע"ז ובין בשאר מצוות, שהרי ביחיד הוקשה כל התורה כולה לע"ז, אף ציבור אין חייבים אלא בדבר שזדונו כרת ושגגתו חטאת בין בע"ז ובין בשאר מצות.

ג. אנשי העיר שחטאו בע"ז בשוגג, אע"פ שאם היו מזידיים יש חילוק ביניהם ליחידים, שהיחידים בסקילה וממונם פלט, והם בסייף וממונם אבד, בשוגג אין חילוק בקרבנותיהם, ואין אומרים שיביאו פר לחטאת ושעיר לעולה (כציבור

סיכומי הדינים העולים ממסקנת הגמרא

דף ט'

א. אין בית דין חייבים פר העלם דבר כשהורו היתר על שמיעת קול ועל ביטוי שפתים ועל טומאת מקדש וקדשיו, לפי שבכל אלו יחיד מביא קרבן עולה ויורד ולא חטאת קבועה.

ב. ונחלקו תנאים מה הדין בנשיא או כהן משיח שחטאו באחד מאלו:

א) לרבי יוסי הגלילי כולם פטורים מקרבן, לפי שנאמר בהם 'לא תגיע ידו' או 'לא תשיג ידו', מי שבא לידי עניות ועשירות, יצא נשיא שאין בא לידי עניות, שנאמר 'ועשה אחת מכל מצות ה' אלקיו', מי שאין על גביו שום אדון אלא ה' אלקיו, כלומר מלך, ומלך לעולם עשיר הוא. וכן משיח אין בו עניות ועשירות, שנאמר 'והכהן הגדול מאחיו', שהוא גדול מאחיו בנוי בכח בחכמה ובעושר. ולאחרים אם אין לו גְדֻלָּהוּ משל אחיו, שנאמר 'והכהן הגדול מאחיו', גְדֻלָּהוּ מאחיו.

ולפי שיטתו נשיא שנצטרע פטור מקרבן עולה ויורד, אע"פ שעבר מנשיאותו, שאין ראוי להיות מלך כשהוא מצורע.

ב) לשיטת רבי עקיבא, הנשיא חייב בכולן חוץ משמיעת הקול, שהמלך לא דן ולא דנין אותו לא מעיד ולא מעידים אותו.

ולמדנו דין זה ממה שנאמר 'ואשם' בחטאת קבועה של יחיד ובאשם תלוי, ונאמר 'ואשמו' בציבור, מה 'ואשם' האמור בחטאת יחיד היא חטאת קבועה, אף 'ואשמו' האמור בציבור אין מביאים שום קרבן אלא במקום שאילו עשאו יחיד היה מביא חטאת קבועה ולא עולה ויורד.

וכן באשם תלוי שנאמר בו 'ואשם', למדים מציבור שאינו בא אלא על ספק חטאת קבועה ולא בטומאת מקדש שיש בו חטאת עולה ויורד.

ואע"פ שגם בעולה ויורד נאמר 'והיה כי יאשם', ובטומאת מקדש וקדשיו נאמר 'ואשם', אנו דנין 'ואשם ומצוות ה' אשר לא תעשינה' מ'ואשם ומצוות ה' אשר לא תעשינה', שזה נאמר רק באשם תלוי ובציבור ולא בעולה ויורד.

ו. הורו בית דין היתר בעשה או לא תעשה שבנדה, מביאים פר העלם דבר. וכן יחיד שיש לו ספק בעשה או לא תעשה שבנדה, מביא אשם תלוי.

ואיזה הוא מצות עשה שבנדה? פְּרוּשׁ מן הנדה, כלומר שיפרוש ממנה סמוך לוסתה כדי שלא תהא רואה בשעת תשמיש, שנאמר 'והזרתם את בני ישראל'. ומצות לא תעשה שבנדה, שלא יבוא על הנדה.

סיכומי הדינים העולים ממסקנת הגמרא

שבזו אינו דורש כרבי עקיבא שאם אינו מתכפר באחת אינו מתכפר בכולם.

ד) לרבי אליעזר, הנשיא בטומאת מקדש וקדשיו מביא שעיר ולא קרבן עולה ויורד, הואיל ונאמר בו כרת כבחטאת קבועה, כי כמו שבמקום שחייבים על זדונו כרת ועל שגגתו חטאת מביא הנשיא שעיר במקום חטאת קבועה, כך במקום שחייב על זדונו כרת ועל שגגתו עולה ויורד הנשיא מביא שעיר. אבל בשמיעת קול ובטוי שפתים שאין חייבים על זדונו כרת, ואין דומה לחטאת קבועה לא במזיד ולא בשוגג, מודה רבי אליעזר שהנשיא אינו מביא שעיר אלא קרבן עולה ויורד כהדיוט.

ג. כל מצוות שבתורה שחייבים על זדונם כרת ועל שגגתם חטאת, אם חטא היחיד מביא כשבה או שעירה, והנשיא מביא שעיר, וכהן משיח וב"ד מביאין פר (בהוראה והעלם לדבר), ובע"ז יחיד נשיא ומשיח מביאים שעירה, ובית דין מביאים פר ושעיר, פר לעולה ושעיר לחטאת.

ד. יחיד ונשיא שעברו על ספק איסור מביאים אשם תלוי, וכהן משיח ובית דין פטורים.

ה. על עבירות שמביאים אשם ודאי, יחיד נשיא ומשיח חייבים, שנאמר 'ואם נפש אחת' וכולם בכלל נפש אחת. ובית דין פטורים, שאינם בכלל נפש אחת.

וכהן משיח פטור בכולם מקרבן עולה ויורד, שנאמר אצל עשירית האיפה של חביתי כהן גדול 'זה קרבן אהרן ובניו', זו באה חובה לו, ולא עשירית האיפה אחרת באה חובה לו, ומאחר שנתמעט מעשירית האיפה בדלי דלות, אינו מביא גם קרבן של דלות ושל עשירות, שנאמר אצל עשירית האיפה 'וכפר עליו הכהן על חטאתו אשר חטא מאחת מאלה', המתכפר באחת מתכפר בכולן, ושאין מתכפר באחת, כלומר בעשירית האיפה (ששם נאמר 'מאחת'), אין מתכפר בכולן. ואע"פ שאינו מביא קרבן עולה ויורד, צריך להביא פר (מסקנת הגמרא ע"ב).

ג) לשיטת רבי שמעון, הנשיא חייב בכולם חוץ משמיעת הקול, שהרי אין מעיד ולא מעידים אותו. וכהן משיח, בטומאת מקדש וקדשיו פטור לגמרי, שנאמר 'ונכרתה הנפש ההיא מתוך הקהל', מי שחטאתו שוה ליחידים שחייבים בשגגת מעשה (שיחידים קרויים קהל), חייב בטומאת מקדש וקדשיו, יצא כהן משיח שאין חטאו שוה ליחיד, שאם חטא בשגגת מעשה בלא העלם דבר פטור. ובביטוי שפתים ושמיעת קול, בדלי דלות פטור, שדורש כרבי עקיבא מ'זה קרבן אהרן ובניו', שזו באה חובה לו ולא עשירית האיפה אחרת באה חובה לו. אבל בדלות ועשירות חייב,

סיכומי הדינים העולים ממסקנת הגמרא

שנשיא מביא שעיר בטומאת מקדש
וקדשיו הואיל ונאמר בו כרת כחטאת
קבועה, מודה לענין אשם תלוי שאין דינה
כחטאת קבועה, ואין מביאים עליה אשם
תלוי.

ו. יש תנא הסובר, שמי שיש לו ספק
בטומאת מקדש וקדשיו, מביא אשם
תלוי, הואיל והוא דומה לאיסור שיש בו
חטאת קבועה בכך שזדונו כרת. אבל
לדברי רבי יוחנן, גם רבי אליעזר הסובר

הדרן עלך הורה כהן משיח למסקנא

חטא, מביא פר, שנאמר 'והקריב על חטאתו', מלמד שמביא חטאתו משעבר. אבל נשיא שעבר מגדולתו ואחר כך חטא, מביא שעירה כהדיוט, ואין למדים בק"ו ממשיח שיביא חטאתו גם לאחר שעבר, שנאמר 'אשר נשיא יחטא', ללמד שרק אם חטא כשהוא נשיא מביא שעיר, ולא כשחטא כשהוא הדיוט.

ג. כהן משיח או נשיא שחטאו עד שלא נתמנו, ואחר כך נתמנו, לתנא קמא הרי אלו כהדיוטות, שנאמר אצל כהן משיח

דף י'

א. כהן משיח שחטא, ואחר כך עבר ממשיחותו, מביא פר כחיובו בשעת החטא. וכן נשיא שחטא ואחר כך עבר מגדולתו, מביא שעיר כחיובו בשעת החטא. (ולשיטת רבי שמעון, אם נודע לו לאחר שעבר, אינו מביא שעיר, שצריך שיהיה החטא והידיעה בשוה. רש"י ע"א ד"ה ר"ש).

ב. כהן משיח שעבר ממשיחותו ואחר כך

סיכומי הדינים העולים ממסקנת הגמרא

ולא נגעי אונסים. ואיזה הם? לרבא נגעי רוחות, כלומר נגעים שבאים ע"י נפיחת שד. ולרב פפא נגעי כשפים.

ח. אין נגעים מטמאים בין בבתים ובין באדם אלא אם ארעו לאחר הדיבור, אבל נגעים שארעו לפני הדיבור, אין מטמאים לאחר הדיבור, שנאמר 'אדם כי יהיה מן הדיבור ואילך. וכן זב שהיה לפני הדיבור, אינו מטמא לאחר הדיבור אלא אם ראה זיבות לאחר הדיבור, שנאמר 'כי יהיה זב מבשרו'.

ט. זב אינו מטמא באונס.

י. נשיא שחלה, עדיין נשיא הוא ואם חטא מביא שעיר. ואם נצטרע, נדחה מנשיאותו ויש לו דין הדיוט, שנאמר 'וינגע ה' את המלך ויהי מצורע עד יום מותו וישב בבית החפשית ויותם בן המלך על הבית', כלומר שמתחילה נקרא עבד מחמת שררה המוטלת עליו, ומשנצטרע נעשה חפשי מן המלכות, והרי הוא הדיוט.

יא. כוכב אחד עולה אחת לשבעים שנה ומתעה את הספנים, שדרך רב החובל ליתן עיניו בצפון, והכוכב מתהלך לדרום, ורואה בכוכב אחד העומד לימינו או לשמאלו, וכל זמן שרואה אותו כוכב לצד אחר יודע שנהפכה הספינה ומיישרה לדרכה, וכוכב שעולה אחת לשבעים שנה

'אם הכהן המשיח יחטא' פרט לקודמות, שרק אם חטא כשהוא משיח מביא ולא כשחטא כשהוא הדיוט. וכן אצל נשיא נאמר 'אשר נשיא יחטא' פרט לקודמות, כשחטא והוא נשיא ולא כשחטא ועודהו הדיוט.

ולרבי שמעון, אם נודע להם מחטאם קודם שנתמנו, חייבים להביא שעירה כהדיוט. ואם נודע להם לאחר שנתמנו, פטורים מקרבן, הואיל ולא היה החטא והידיעה בשוה.

ד. נשיא שדינו בשעיר זה מלך (ולא נשיא השבט), שנאמר 'מכל מצות ה' אלקיו', שאין על גביו אלא ה' אלקיו.

ה. אע"פ שאמרה תורה 'אשר נשיא יחטא', אין הכוונה בכך שגזירה היא שיחטא, אלא הכוונה היא כאשר יחטא, כמו שנאמר אצל כהן משיח 'אם הכהן המשיח יחטא'.

ו. לרבי יהודה בישר הכתוב לבני ישראל שיראו נגעים בבתיהם בארץ, ועל זה נאמר 'ונתתי נגע צרעת בבית ארץ אחוזתכם'.

ז. נגעי אונסים, כגון ע"י הכאה וכויה, בין באדם ובין בבתים מטמאים. לרבי שמעון יש נגעי אונסים שאינם מטמאים, שנאמר 'ונתתי נגע צרעת בבית ארץ אחוזתכם'

סיכומי הדינים העולים ממסקנת הגמרא

כל שכן שמרגיש על זדונו וחוזר בתשובה.

יד. רב נחמן בר רב חסדא דרש שאשריהם לצדיקים שמגיע אליהם כמעשה הרשעים של עולם הבא בעולם הזה, כלומר שמגיע אליהם צרות בעולם הזה כדרך שמגיע לרשעים בעולם הבא. ואוי להם לרשעים שמגיע אליהם כמעשה הצדיקים של עולם הבא בעולם הזה, שמגיע אליהם טובות בעולם הזה כדרך שמגיע טובות לצדיקים בעולם הבא, ורעה היא להם שמקבלים שכרם בעולם הזה.

אבל רבא לא דרש כן, שאפשר שיהיה לצדיקים טובה גם בעולם הזה וגם בעולם הבא. ולפיכך דרש, אשריהם לצדיקים שמגיע אליהם טובות בעולם הזה כמעשה הרשעים של עולם הזה, שהקב"ה משלם שכרם בעולם הזה. ואוי להם לרשעים שמגיע אליהם כמעשה הצדיקים של עולם הזה בעולם הזה, שמצאנו שיש צרות לרשעים גם בעולם הזה, ואוי להם שאין להם טובה לא בעולם הזה ולא בעולם הבא.

טו. שני בני אדם שצלו פסחיהם, אחד אכלו לשום מצוה ואחד לשום אכילה גסה, לרבי יוחנן על זה שאכל לשום מצוה נאמר 'צדיקים ילכו בם', ועל זה שאכל

פעמים נראה בצפון ופעמים נראה בדרום, וכשרב החובל נותן עיניו בו בצפון והספינה תהפך בדרום ורואהו לצדו אחר, סבור שנהפכה הספינה ומיישרה אחר הכוכב, והוא סבור ליישרה ומהפכה לדרך אחר, וכן הוא מתעה את הספינים. וממנה חשש רבי יהושע, ולפיכך הביא איתו על הספינה חוץ מפתו גם סולת שהוא דבר המתקיים.

יב. רבי אלעזר חסמא ורבי יוחנן בן גודגדא היו יודעים לשער כמה טיפות יש בים, ולא היה להם פת לאכול ולא בגד ללבוש, נתן רבן גמליאל דעתו להושיבם בראש, שלח להם ולא באו, חזר ושלח ובאו, אמר להם כמדומין אתם ששררה אני נותן לכם שהייתם בורחים מן הגדולה, עבדות אני נותן לכם, שנאמר 'וידברו אליו לאמר אם היום תהיה עבד לעם הזה', שהשררות הוא עבדות לאדם לפי שמוטל עליו עול רבים.

יג. למה שינה הכתוב ואמר 'אשר נשיא יחטא' (ולא אמר 'אם' יחטא כמו שאמר בציבור ובכהן משיח וביחיד), ללמד ש'אשרי הדור שהנשיא שלו מביא קרבן על שגגתו', כי אם נשיא שלו שאין לבו כפוף, מרגיש ומביא קרבן על שגגתו, כל שכן שההדיוטות שלבם כפופים שמרגישים. ואם על שגגתו מביא קרבן,

סיכומי הדינים העולים ממסקנת הגמרא

יז. גדולה עבירה לשמה (כלומר לשם מצוה) כמצוה שלא לשמה, שהרי יעל נתנה לסיסרא לבעול אותה שבע בעילות כדי להתיש כוחו ותהא יכולה להרגו, ועליה נאמר 'תבורך מנשים יעל אשת חבר הקיני מנשים באהל תבורך', נשים באהל הן שרה רבקה רחל ולאה. ולא היה לה הנאה מעבירה, כי טובתם של רשעים רעה היא אצל צדיקים.

יח. לעולם יעסוק אדם בתורה ובמצות אפילו שלא לשמה, שמתוך שלא לשמה בא לשמה. ובשכר ארבעים ושנים קרבנות שהקריב בלק הרשע זכה ויצתה ממנו רות, שיצא ממנה דוד שריוה להקדוש ברוך הוא בשירות ותשבחות. שהרי רות היתה בת בנו של עגלון, שהוא בן בנו של בלק.

יט. אין הקדוש ברוך הוא מקפח אפילו שכר שיחה נאה, שהרי בת הבכירה של לוט קראה לבנה 'מואב', כלומר שבא מאביה, ואמרה תורה 'אל תצר את מואב ואל תתגר במ מלחמה', רק מלחמה אסור, אבל לצערם מותר. וצעירה שאמרה בן עמי שהוא לשון נקיה (שלא רצתה להודיע שמאביה נתעברה), אמרה תורה 'אל תצורם ואל תתגר במ' כלל, שגם לצערם אסור.

לשום אכילה גסה נאמר 'ופושעים יכשלו במ'.

ולריש לקיש אין לקרותו רשע, כי הגם שלא עשה מצוה מן המובחר, הרי אכל קרבן פסח. ועל מה הכתוב מדבר? על לוט ושתי בנותיו, שעליהן נאמר 'צדיקים ילכו במ', שנתכוונו לשם מצוה, ועל לוט שנתכוון לעבירה נאמר 'ופושעים יכשלו במ'. ואע"פ שהיה אנוס, שהרי לא ידע בשכבה, בקומה הרי ידע, והיה לו ליזהר לערב השני שלא לשתות.

וכל פסוק זה האמור אצל לוט לשם עבירה נאמר: 'וישא לוט את עיניו וירא את כל ככר הירדן כי כולה משקה', 'וישא לוט' כנגד 'ותשא אשת אדוניו את עיניה' האמור באשת פוטיפר, 'את עיניו' כנגד 'ויאמר שמשון וגו' אותה קח לי כי היא ישרה בעיני', 'וירא' כנגד 'וירא אותה שכם בן חמור', 'את כל ככר הירדן' כנגד 'כי בעד אשה זונה עד ככר לחם', 'כי כולה משקה' כנגד 'אלכה אחרי מאהבי נותני לחמי ומימי צמרי ופשתי שמני ושקוי'.

טז. תמר זנתה וזימרי זינה, תמר זנתה ונתכוונה לשום מצוה, כדי להעמיד זרע מן הצדיקים, ויצאו ממנה מלכים ונביאים. זמרי זינה ונתכוון לשם עבירה, ונפלו כמה רבבות מישראל.

סיכומי הדינים העולים ממסקנת הגמרא

דף י"א

ה. ואם אכל חצי זית חלב כשהוא הדיוט, ונתמנה לכהן משיח או לנשיא, ועבר ממינויו, ושוב אכל חצי זית חלב והשלימו לכזית, נסתפקו בגמרא אם נשיאות שהיתה בינתיים מפסקת ואינו מביא קרבן יחיד, או שאינה מפסקת כיון שגם בזמן נשיאותו הוא בר חיוב קרבן.

ו. אכל חלב והפריש קרבן, והמיר דתו, וחזר בו, הואיל ונדחה הקרבן בשעה שהיה מומר ידחה, והואיל ומומר אינו בר קרבן כלל.

ז. מי שאכל ספק חלב כשהוא הדיוט, ונתמנה לנשיא, ונודע לו על ספקו, לשיטת חכמים שהולכים אחר שעת החטא מביא אשם תלוי. ולשיטת רבי שמעון, נסתפקו בגמרא אם מאחר שנשתנה קרבנו לענין חטא וודאי, נשתנה גם לענין אשם תלוי ואינו מביא, או שמאחר שעל הספק לא נשתנה קרבנו, שבין כשהוא הדיוט ובין כשהוא נשיא מביא אשם תלוי, יביא אשם תלוי. ולא נפשט.

ח. מומר אינו מביא קרבן על שגגתו, לתנא קמא שנאמר 'מעם הארץ' ולא כל עם הארץ פרט למומר, ולרבי שמעון בר יוסי בשם ר"ש שנאמר 'אשר לא תעשינה בשגגה ואשם', השב בידיעתו מביא קרבן על שגגתו, ומי שלא שב בידיעתו, אינו

א. לעולם יקדים אדם לדבר מצוה, שבשכר לילה אחת שקדמה בת הבכירה של לוט לבת הצעירה, זכתה וקדמתה ארבע דורות למלכות, כי מהבכירה יצאה רות, ובנה עובד קדם ארבע דורות לרחבעם בן שלמה שיצא מנעמה העמונית.

ב. כהן משיח שחטא בשגגת מעשה בלא העלם דבר, אינו מביא כשבה או שעירה כיחיד.

ג. מי שאכל כזית חלב כשהוא הדיוט, ונתמנה לכהן משיח או לנשיא, ואחר כך נודע לו, לרבי שמעון שהולך אחר שעת ידיעה, פטור מלהביא כשבה או שעירה שמביא הדיוט. ולחכמים שהולכים אחר שעת החטא, מביא כשבה או שעירה כהדיוט.

ד. ואם אכל חצי זית חלב כשהוא הדיוט, ונתמנה לנשיא או לכהן משיח, והשלימו לכזית, ואחר כך נודע לו, החצי שאכל לאחר המינוי אינו מצטרף ואינו מביא כשבה או שעירה כהדיוט. ועל זה דרשו 'ואם נפש אחת תחטא בשגגה מעם הארץ' פרט למשיח ונשיא שאין מביאים כשבה או שעירה אם אכלו חצי זית קודם שנתמנו.

סיכומי הדינים העולים ממסקנת הגמרא

יב. הלוּבש כלאים דאורייתא הרי הוא מומר. הלוּבש כלאים דרבנן, לתנא קמא אינו מומר, ולרבי יהודה הוא מומר לפי שאיסורו מפורסם.

יג. מי שאכל פרעוש או יתוש אחד, ולא להכעיס אלא שתאב לטעום טעם איסור, הרי זה מומר.

יד. נשיא שמביא שעיר זה מלך, אבל נשיא שבט כנחשון בן עמינדב דינו כיחיד, שנאמר 'מכל מצות ה' אלקיו', ולהלן בפרשת מלך נאמר 'למען ילמד ליראה את ה' אלקיו', מה להלן שאין על גביו אלא ה' אלקיו, אף נשיא שאין על גביו אלא ה' אלקיו.

טו. מלכי ישראל ומלכי בית דוד, אלו מביאים שעיר לעצמם ואלו מביאים לעצמם, לפי שאינם כפופים זה לזה.

טז. רבי שהיה ראש סנהדרין בארץ ישראל, אינו מביא שעיר, לפי שצרתו בבבל, שיש שם ראש גולה והוא כפוף לו. וי"א לפי שהוא נקרא רק 'מחוקק' שמלמד תורה לישראל ברבים, וראש גולה שבבבל נקרא 'שבט', שרודה את ישראל במקל.

יז. לא אמרו שכהן גדול מביא פר בהעלם דבר אלא כהן משוח בשמן המשחה, אבל

מביא קרבן על שגגתו, והמומר לא שב בידיעתו.

ט. מומר לאכול חלב, לדברי רב המנונא, לתנא קמא נקרא מומר גם לאכילת דם, ואינו מביא קרבן על דם, ולרבי שמעון, מאחר שעל הדם הוא שב בידיעתו מביא קרבן על הדם. (ונדחו דבריו). ולרבא לדברי הכל אינו מומר לענין אכילת דם, ומביא קרבן על הדם.

י. האוכל נבלות לתאבון, ונתחלף לו חלב בשומן ואכלו, ונדע לו שחלב היה ורוצה להקריב קרבן, לדברי רבא נחלקו תנאים בדבר, לתנא קמא כיון שאוכל נבלות לתאבון מומר הוא ואין מקבלים מידו, ולרבי שמעון בר יוסי בשם רבי שמעון, מאחר שאם מוצא היתר אינו אוכל איסור, הרי הוא בכלל 'שב מידיעתו' ומקבלים ממנו קרבן.

יא. אכל חלב לתאבון, הרי זה מומר.

ואם אכל חלב להכעיס, יש אומרים שהוא צדוקי (יש גורסים 'מין'), ושחיטתו לעבודה זרה היא. ולדבריהם כל שאוכל נבילה וטריפה שקצים ורמשים ושתה יין נסך סתמו צדוקי הוא, לפי שאוכל דברים שהנפש קצה בהם ובוודאי להכעיס נתכוין. ויש אומרים שגם העושה להכעיס מומר הוא, וצדוקי זה מי שעובד ע"ז.

סיכומי הדינים העולים ממסקנת הגמרא

ומלכים, וכולו קיים לעתיד לבוא, שנאמר 'שמן משחת קדש יהיה זה לי לדורותיכם', זה בגימטריא י"ב לוגין. ולרבי יוסי היו שורין את העקרים במים, ומציף עליו שמן, וקולט את הריח ומקנחו.

כ. כהן גדול בן כהן גדול טעון משיחה, שנאמר 'והכהן המשיח תחתיו מבניו', שהיה לו לומר 'והכהן מתחתיו מבניו' ולא היה צריך לומר המשיח, אלא ללמד שגם אם הוא בנו של כהן גדול לא נעשה כהן גדול אלא במשיחה.

כא. אבל אין מושחים מלך בן מלך, שנאמר 'למען יאריך ימים על ממלכתו הוא ובניו בקרב ישראל', ומשמע שהיא ירושה להם כאדם שמוריש ירושה לבניו. ודוקא כשיש ביניהם שלום, שנאמר 'הוא ובניו בקרב ישראל' בזמן ששלום בישראל אנו קורים בו הוא ובניו אפילו בלא משיחה, אבל אם יש מחלוקת צריך משיחה. ולפיכך משחו את שלמה מפני מחלוקתו של אדוניה, ואת יואש מפני עתליה, ואת יהואחז מפני יהויקים שהיה גדול ממנו שתי שנים. ואע"פ שנאמר 'הבכור יוחנן השני יהויקים', ויוחנן זה יהואחז, לא היה בכור בשנים אלא בכור למלכות, ולפי שלא היה ממלא מקום אבותיו המליכוהו אע"פ שהיה צעיר

המרובה בגדים, והוא כהן גדול שבבית שני שלא היה להם שמן המשחה ונתכהן בריבוי בגדים, אינו מביא פר, אלא מביא שעירה או כשבה כשאר יחיד. ואין בין כהן המשוח בשמן המשחה למרובה בגדים אלא פר זה.

יח. כהן גדול שאירע בו פסול, ומינו אחר תחתיו, ואחר כך הוכשר הראשון וחזר לעבודתו, והעבירו את השני, הראשון נקרא 'כהן משמש', והשני נקרא 'כהן שעבר'. ואין ביניהם אלא פר יום הכיפורים ועשירית האיפה, שהראשון מביאם ולא השני. אבל שניהם שוים בעבודת יום הכיפורים, שמקריבים קרבנות היום איזה שירצה, ומצווים על הבתולה, ואסורים באלמנה, ואינם מטמאים לקרוביהם, ולא פורעים שער ראשם ולא פורמים את בגדיהם, ומחזירים את הרוצח במיתתם מעיר מקלט.

יט. שמן המשחה שעשה משה במדבר, לרבי יהודה היו שולקים בו את העיקרים, ואע"פ שלא הספיק אפילו לסוך את העיקרים, כמה נסים היו בו, שתחילתו שנים עשר לוגין, והיורה בולעת הרבה, והעקרים בולעים, והאור שורף, וממנו נמשח משכן וכליו אהרן ובניו כל שבעת ימי המלוואים, ובו נמשחו כהנים גדולים

סיכומי הדינים העולים ממסקנת הגמרא

ופרחיה, וארגז ששלחו פלשתים דורון לישראל. ויאשיהו מלך יהודה גנזו, שראה שכתוב בתורה 'יולך ה' אותך ואת מלכך' וגו' צוה וגנזום.

ב. את המלכים מושחים כמין נזר, ואת הכהנים כמין כ"ף יוני, שמתחיל למשווח באצבעו בין ריסי עיניו, ומושך אצבעו על הראש והולך עד שמגיע לעורף.

ג. יש אומרים שבתחילה מוצקין שמן על ראש כהן גדול, ואח"כ נותנים שמן בין ריסי עיניו, שיציקה עדיפה, שנאמר 'ויצוק משמן המשחה על ראש אהרן וימשח אותו לקדשו'. וי"א שמשחה עדיפה, שכן אתה מוצא אצל כלי שרת, ולפיכך נותנים תחילה שמן בין ריסי עיניו, ואח"כ מוצקין על ראשו.

ד. כמין שני טפי מרגליות היו תלויות לאהרן בזקנו, וכשהיה מספר עם אחרים הן עולות ויושבות לו בעיקר זקנו כדי שלא יפלו, ועל דבר זה היה משה דואג, אמר שמא ח"ו מעלתי בשמן המשחה, שנגעתי בו כשהלבשתיו, יצתה בת קול ואמרה 'כשמן הטוב וגו' כטל חרמון', מה טל חרמון אין בו מעילה, אף שמן המשחה שבזקן אהרן אין בו מעילה. ועדיין היה אהרן דואג שמא משה לא מעל אבל הוא מעל, יצתה בת קול ואמרה לו 'הנה מה טוב ומה נעים שבת אחים גם

מאחיו. (ומשחוהו באפרסמון, שבימיו כבר גנזו שמן המשחה. להלן יב.).

כב. מלכי בית דוד היו מושחים אותם, מלכי ישראל אין מושחים אותם, שנאמר 'קום משחהו כי זה' וגו', זה טעון משיחה ולא אחר. ויהוא בן נמשי שהיה ממלכי ישראל לא נמשח אלא מפני מחלוקתו של יורם, ולא נמשח בשמן המשחה כיון שאין בו דין משיחה, אלא באפרסמון טהור.

כג. לשון הכתוב 'בני יאשיהו הבכור יוחנן השני יהויקים השלישי צדקיהו הרביעי שלום', ודרשו חכמים שיוחנן זה יהואחז, ושלום זה צדקיהו, וצדקיהו הוא שלישי וגם רביעי, שהיה שלישי לבנים ורביעי למלכות, שמתחילה מלך יהואחז, ואחריו יהויקים, ואחריו יכניה, ואחריו צדקיהו. ולמה נקרא שלום, י"א שהיה משולם במעשיו, וי"א ששלמה מלכות בית דוד בימיו, ושמו היה מתניה, שנאמר 'וימלך מלך בבל את מתניה דודו תחתיו ויסב את שמו צדקיהו', אמר לו י"ה יצדיק עליך את הדין אם תמרוד בי.

דף י"ב

א. משנגזו הארון, גנזו שמן המשחה צנצנת המן ומקלו של אהרן שקדיה

סיכומי הדינים העולים ממסקנת הגמרא

כמעין שהוא מושך והולך. מוטב לדור באשפה ב'מתא מחסיא' מלדור בארמון ב'פומבדיתא', שבמתא מחסיא היו תלמידי חכמים ראויים להוראה, ותרבות יפה היה בהם, ובפומבדיתא לא היה תרבות יפה כל כך.

ט. ומוטב לאכול דג קטן מוסרח ממתא מחסיא, מלאכול כותח משובח וחזק שמשבר את האבן כששופכים הימנו (שהכותח מטמטם את הלב ומסמא את העינים ומכחיש את הגוף).

י. דוד ושלמה שנמשחו בקרן נמשכה מלכותם, שאול ויהוא שנמשחו בפך לא נמשכה מלכותם, ולפיכך אמרה חנה 'רמה קרני באלקיי', רמה קרני ולא רמה פכי.

יא. מלך, אינו מביא פר בהעלם דבר, אף על פי שהוא משוח בשמן המשחה, שנאמר 'כהן'. כהן גדול מרובה בגדים אינו מביא, לפי שאינו משוח. משוח מלחמה אינו מביא, שנאמר 'המשיח' המיומן שבמשוחים, שאין משיח שגדול ממנו.

יב. לשיטת רבי מאיר כהן גדול מרובה בגדים מביא פר העלם דבר הבא על כל המצות, שתיבת 'הכהן' מיותרת להביא מרובה בגדים שאינו משוח. ולא הודו לו חכמים.

יחד', מה משה לא מעל אף אתה לא מעלת.

ה. אין מושחים את המלכים אלא על המעיין, כדי שתימשך מלכותם.

ו. הרוצה לידע אם ישלים שנתו, יתלה נר בעשרה ימים שבין ראש השנה ליום הכיפורים בבית שאין הרוח מנשבת בו, אם אורו נמשך סימן הוא שתעלה שנתו. ההולך לעשות עיסקה ורוצה לידע אם יצליח, יגדל תרנגול, אם הוא משמין ומשביח, ידע שהוא מצליח. הרוצה לצאת לדרך, ורוצה לידע אם יחזור לביתו אם לאו, יעמוד בבית חשוק, אם יראה צל צלו סימן הוא שיחזור לביתו. ואין הדבר נכון, שפעמים שיחזור גם כשלא ראה צל צלו, וחלשה דעתו לפי שלא ראה, ומחמת חלישות הדעת יורע מזלו ולא יחזור.

ז. מאחר ש'סימנא מילתא היא', לפיכך היא רגיל האדם לראות (ויש גורסים: לאכול) בראש השנה קרא (דלעת), רוביא (תלתן), כרתי סילקא ותמרים, לפי שהם גדלים מהר יותר משאר ירקות.

ח. קודם שיכנס האדם ללמוד אצל רבו, יחזור על משנתו, כדי שתהא מורגלת בפיו וידע לשאול לו. וכשיושב נגד רבו, יסתכל בפיו, שנאמר 'והיו עיניך רואות את מוריך'. ויחזור על משנתו ליד הנהר, כדי שתימשך שמועתו ולא יפסוק מפיו

סיכומי הדינים העולים ממסקנת הגמרא

מקדש וקדשיו (לשיטת רבי שמעון, לעיל ט.).

טו. כל אלו נוהגים גם בכהן גדול במרובה בגדים, חוץ מפר הבא על כל המצות (לשיטת חכמים ורבי שמעון, ולרבי מאיר גם מרובה בגדים מביא פר). וכולם נוהגים במשיח שעבר חוץ מפר יום הכיפורים ועשירית האיפה. (לרבי מאיר ורבי שמעון, אבל לרבי יוסי אינו ראוי לא לכהן גדול ולא לכהן הדיוט).

טז. כל הדברים האמורים בכהן גדול אין נוהגים במשוח מלחמה חוץ מאלו:

לא פורע ולא פורם ואין מטמא לקרובים, שנאמר 'והכהן הגדול מאחיו' זה כהן גדול, 'אשר יצק על ראשו שמן המשחה' זה משוח מלחמה, 'ומלא את ידו ללבוש את הבגדים' זה מרובה בגדים, על כולם הוא אומר 'ראשו לא יפרע ובגדיו לא יפרום ועל כל נפשות מת לא יבוא'.

לרבי ישמעאל משוח מלחמה מוזהר על הבתולה ואסור באלמנה, שנאמר 'והוא אשה בבתוליה יקח' לרבות את המשוח מלחמה. (ולרבי עקיבא לא הוזהר, כי 'והוא' בא לרבות כהן שעבר מחמת מומו).

לרבי יהודה משוח מלחמה מחזיר את הרוצח, ולחכמים אינו מחזיר.

יג. אירע פסול בכהן גדול, ועבר מכהונתו, ומינו אחר תחתיו, הראשון חוזר לעבודתו, והשני לרבי מאיר כל מצות כהונה גדולה עליו (חוץ מפר יום הכיפורים ועשירית האיפה), ולרבי יוסי אינו ראוי לא לכהן גדול ולא לכהן הדיוט, כהן גדול משום איבה, וכהן הדיוט משום מעלין בקודש ואין מורידין.

יד. אלו דברים שבין כהן גדול לכהן הדיוט:

א) כהן גדול מביא פר העלם דבר על כל המצות. ב) כהן גדול מביא פר ביום הכיפורים. ג) כהן גדול מביא עשירית האיפה בכל יום. ד) כהן גדול אינו פורע את שערו ולא פורם את בגדיו על קרובו שמת, ופורם רק את בגדיו מלמטה, וההדיוט פורם מלמעלה. ה) כהן גדול אינו מטמא לקרובים. ו) כהן גדול מוזהר על הבתולה, ואסור באלמנה. ז) כהן גדול מחזיר את הרוצח במיתתו מעיר מקלט. ח) כהן גדול מקריב כשהוא אונן, אבל אינו אוכל באנינות ואינו חולק בבשר אפילו כדי לאכול לערב. ט) כהן גדול מקריב חלק בראש, ונוטל חלק בראש גם אם אינו מקריב. י) כהן גדול משמש בשמונה בגדים, וההדיוט בארבעה. יא) כל עבודת יום הכיפורים אינה כשרה אלא בכהן גדול. יב) כהן גדול פטור על טומאת

סיכומי הדינים העולים ממסקנת הגמרא

ולשיטת רבי יהודה כהן גדול אינו קורע כלל, שנאמר 'את ראשו לא יפרע ובגדיו לא יפרום', ללמד שאינו בפריעה ופרימה כל עיקר. (ואילו היה נאמר 'ראש לא יפרע' ו'בגד לא יפרום', הייתי מפרש שלא יפרע כהן גדול ראש של סוטה ולא יקרע בגדיה', אבל מאחר שנאמר 'ראשו' ו'בגדיו' למדנו שאינו בפריעה ופרימה על מתו כל עיקר).

יט. לשיטת חכמים, על כל המתים אם רצה האדם מבדיל קמי שפה שלו, ואם רצה אינו מבדיל קמי שפה שלו. על אביו ועל אמו, צריך להבדיל קמי שפה שלו. ולרבי יהודה חייב על כל המתים להבדיל קמי שפה שלו, וכל קרע שאינו מבדיל שפה שלו אינו אלא קרע של תפלות.

כ. כל התדיר מחבירו, קודם את חבירו, שנאמר 'מלבד עולת הבקר אשר לעולת התמיד', מאחר ש'עולת הבקר' היא יודע אני שזו עולת התמיד, אלא ללמד שבכל מקום תדיר קודם, כי 'אשר לעולת התמיד' משמע שהיתה כבר.

כא. כל המקודש מחבירו קודם את חבירו, שנאמר אצל כהן 'וקדשתו' לכל דבר שבקדושה, לפתוח בקריאת התורה ראשון, ולברך בזימון ראשון, וליטול מנה יפה ראשון.

משוח מלחמה אינו מקריב אונן, שנאמר 'כי נזר שמן משחת אלקיו עליו', עליו ולא על חבירו.

יז. כהן גדול שעבר מחמת קריו, מוזהר על הבתולה ואסור באלמנה, שכהן גדול גמור הוא שהרי חוזר לעבודתו. ואם עבר מחמת מומו (כגון שנצטרע), לרבי עקיבא אף על פי שאינו חוזר לעבודתו הוא מוזהר על הבתולה ואסור באלמנה, שנאמר 'והוא' לרבות כשעבר מחמת מומו.

יח. לשיטת התנא במשנה (ורבי ישמעאל) כהן גדול פורם את בגדיו על מתו מלמטה, וההדיוט פורם מלמעלה. ונחלקו אמוראים מהו למעלה ומהו למטה:

לשיטת רב, כהן גדול פורם למטה ממש, כלומר בשפת חלוקו, וכהן הדיוט פורם למעלה ממש, כלומר בצוואר בשפה במפתח חלוקו. ולשיטת שמואל, כהן גדול פורם למטה מ'קמי שפה', שהוא למטה מבית הצואר, וכהן הדיוט קורע למעלה מ'קמי שפה' בבית הצוואר ממש. ששמואל סובר כרבי יהודה שכל קרע שאינו מבדיל שפה שלו אינה קריעה, ולפיכך כשקורע כהן גדול ואינו מבדיל קמי שפה, לא עבר על 'לא יפרום'.

סיכומי הדינים העולים ממסקנת הגמרא

דף י"ג

קודמת לעולה, כאן נאמר 'חטת' בלא אל"ף לומר שהעולה קודמת לה. ולרובא למדנו זאת ממה שנאמר 'כמשפט', שהולכים בה אחר סדר הכתוב, והעולה נאמרה ראשונה.

ד. שעיר עבודה זרה קודם לשעיר של נשיא, לפי שהציבור קודם ליחיד. שעיר של נשיא קודם לשעירה של יחיד, לפי שזה מלך וזה הדיוט.

ה. שעירה של יחיד וכבשה של יחיד, יש אומרים ששעירה קודמת, שעדיפה לפי שנתרבתה אצל עבודה זרה ביחיד. וי"א שכבשה קודמת, שהיא עדיפה שנתרבתה באליה.

ו. העומר קודם לכבש הבא עמו, ושתי הלחם קודמים לכבשים הבאים עמהם, שדבר הבא בגלל היום קודם לדבר שבא בגלל הלחם, והכבש בא בגלל העומר, וכן הכבשים באים בגלל שתי הלחם.

ז. האיש קודם לאשה להחיות, ולהשבת אבידה. האשה קודמת לאיש לכסות, ולהוציא מבית השבי. ובזמן ששניהם עומדים בקלקלה, האיש קודם לאשה.

ח. היה הוא ואביו ורבו בשבי, הוא קודם לרבו, ורבו קודם לאביו. ואם היתה גם אמו שם היא קודמת לכולם, שיש לה זלזול הרבה.

א. פר כהן המשיח ופר העדה עומדים, פר כהן משיח קודם בכל מעשיו, שנאמר 'ושרף אותו כאשר שרף את הפר הראשון', שאין צריך לומר 'הראשון', כי פרשת כהן משיח כתובה תחילה, ונאמר אצל פר העדה 'ועשה לפר כאשר עשה לפר החטאת', כלומר כמו פר המשיח, ולמה אמר 'כאשר שרף את הפר הראשון', ללמד שיהא ראשון קודם לפר העדה בכל מעשיו. וטעם יש לדבר, שהמשיח מכפר ועדה מתכפרת, ודין הוא שיקדים המכפר למתכפר, וכן הוא אומר 'וכפר בעדו ובעד ביתו ובעד כל קהל ישראל'.

ב. פר העלם דבר של ציבור קודם לפר של עבודה זרה, שפר העלם דבר הוא חטאת, ופר של ע"ז הוא עולה, וכל חטאת קודמת לעולה, שנאמר אצל חטאת ועולה של עני בקרבן עולה ויורד 'והקריב את אשר לחטאת ראשונה' לאחר שכבר נאמר 'ואת השני יעשה עולה כמשפט', אלא זה בנה אב שיהיו כל חטאות קודמות לעולות הבאים עמהם, ואפילו חטאת העוף קודמת לעולת בהמה.

ג. פר של עבודה זרה קודם לשעיר של עבודה זרה, ואע"פ שהפר הוא עולה והשעיר הוא חטאת, ובכל מקום חטאת

סיכומי הדינים העולים ממסקנת הגמרא

שיטמא משוח מלחמה ואל יטמא סגן, שאם יארע פסול בכהן גדול נכנס הסגן ומשמש תחתיו. אבל להחיות, משוח מלחמה קודם לסגן.

יד. כהן קודם ללוי, שנאמר 'בני עמרם אהרן ומשה ויבדל אהרן להקדישו קודש קדשים'. לוי קודם לישראל, שנאמר 'בעת ההיא הבדיל ה' את שבט הלוי וגו'. ישראל קודם למזר, שזה מיוחס וזה אינו מיוחס. ממזר קודם לנתין, שזה בא מטיפה כשרה וזה מטיפה פסולה. נתין קודם לגר, שזה גדל עמנו בקדושה וזה לא גדל עמנו בקדושה. גר קודם לעבד משוחרר, ובדין היה שיקדים עבד משוחרר לגר, שזה גדל עמנו בקדושה וזה לא, אלא שעבד היה בכלל ארור וגר לא היה בכלל ארור.

וכל זה בזמן שכולם שוים, אבל אם היה ממזר תלמיד חכם וכהן גדול עם הארץ, ממזר תלמיד חכם קודם לכהן גדול עם הארץ, שנאמר 'יקרה היא מפנינים', מכהן גדול שנכנס לפני ולפנים.

טו. מפני מה הכל רצים לישא גיורת ואין הכל רצים לישא משוחררת? שזו היתה בכלל ארור וזו לא, דבר אחר שזו היתה בחזקת שמור וזו לא.

טז. הכלב מכיר את קונו וחתול אינו מכירו, וק"ו הוא, ומה האוכל ממה

ט. חכם קודם למלך ישראל, כי החכם שמת אין לנו כיוצא בו, שאין כל ישראל ראויים לחכמה, אבל מלך ישראל שמת, כל ישראל ראויים למלכות.

י. מלך קודם לכהן גדול, שהרי המלך אומר לכהן גדול 'קחו עמכם מעבדי אדוניכם', ועל כרחק על עצמו הוא אומר.

יא. כהן גדול קודם לנביא, שנאמר 'ומשח אותו שם צדוק הכהן ונתן הנביא', הקדים צדוק לנתן. ועוד נאמר 'שמע נא יהושע הכהן הגדול אתה ורעיק', ונביאים היו, שנאמר 'כי אנשי מופת המה', ואין מופת אלא נביא, שנאמר 'ונתן אליך אות או מופת'.

יב. כהן גדול משוח בשמן המשחה קודם למרובה בגדים, מרובה בגדים קודם למשיח שעבר מחמת קריו, משיח שעבר מחמת קריו קודם לעבר מחמת מומו, עבר מחמת מומו קודם למשוח מלחמה, משוח מלחמה קודם לסגן, סגן קודם ל'אמרכל', והוא מלשון 'אמר כולא', כלומר שממונה על כולם ואין משיבים על דבריו. אמרכל קודם לגזבר, וזה הממונה על האוצרות שבמקדש. גזבר קודם לראש משמר, ראש משמר קודם לראש בית אב, וראש בית אב קודם לכהן הדיוט.

יג. סגן ומשוח מלחמה שהיו מהלכים בדרך, ופגע בהם מת מצוה, מוטב

סיכומי הדינים העולים ממסקנת הגמרא

כ. עשרה דברים קשים ללימוד: העובר תחת אפסר של הגמל, וכל שכן העובר תחת הגמל עצמו, והעובר בין שני גמלים, והעובר בין שתי נשים, והאשה העוברת בין שני אנשים, והעובר מתחת ריח רע של נבילה (כלומר שמריח ריח נבילה, ונמצא שעובר תחת הריח כי הריח עולה), והעובר תחת הגשר שלא עברו תחתיו מים ארבעים יום, והאוכל פת שלא בשל כל צרכו, והאוכל בשר מן הכף שבוחשים בו את הקדירה הנקרא 'זוהמא ליסטרוון' (ע"ש שמעביר הזוהמא לצדדים), והשותה מאמת המים העוברת בבית הקברות, והמסתכל בפני המת. ויש אומרים גם הקורא כתב שעל גבי הקבר.

כא. כשהנשיא נכנס, כל העם עומדים, ואין יושבים עד שאומר להם שבו. כשאב בית דין נכנס, עושים לו שורה אחת מכאן ואחת מכאן עד שישב במקומו. כשחכם נכנס, אחד עומד ואחד יושב עד שישב במקומו. בני חכמים ותלמידי חכמים, בזמן שרבים צריכים להם, מפסיעים על ראשי העם. יצא לצורך, לקטנים יכנס וישב במקומו, שאנוס הוא. יצא לגדולים, מעיקר הדין אינו נכנס ויושב במקומו, שפושע הוא, שהיה לו לבדוק עצמו. ולאחר שנחלשו הדורות גם אם יצא לגדולים חוזר ויושב במקומו.

שעכבר אוכל משכח, האוכל עכבר עצמו על אחת כמה וכמה.

יז. מפני מה הכל מושלים בעכברים, כלומר שהם נרדפים תדיר, מפני שסורן רע, שיצר לבם רע יותר מדאי, שנושכים גם בגדים ויתד של כלי חפירה, אע"פ שאין להם הנאה מהם.

יח. חמשה דברים משכחים את הלימוד: האוכל ממה שאוכל עכבר וממה שאוכל חתול, והאוכל לב של בהמה, והרגיל בזיתים, והשותה מים של שיורי רחיצה, והרוחץ רגליו זו על גבי זו. ויש אומרים גם המניח מלבושיו תחת מראשותיו.

יט. חמשה דברים משיבים את הלימוד: פת פחמים (פת האפוי בגחלים), וכל שכן פחמים עצמן, והאוכל ביצה מגולגלת בלא מלח, והרגיל בשמן זית, והרגיל בין ובשמים, והשותה מים של שיורי עיסה. ויש אומרים גם הטובל אצבעו במלח ואוכל. י"א באצבע אחת ולא בשתיים, וי"א בשתיים ולא בשלש. וסימנך קמיצה, כלומר כפוף הקמיצה, ונשתירו מארבע אצבעות של יד העומדים לבד (שהאגודל אינו בסדר האצבעות), שתי אצבעות זקופין כסדרן מכאן, ואחת מכאן, ובכך תהא זכור שאחד אומר אחת ולא שתיים ואחד אומר שתיים ולא שלש.

סיכומי הדינים העולים ממסקנת הגמרא

שלא יצטרך ליפנות ביום ולהתרחק מן הדרך כדי שלא יהיו אחרים רואים אותו.

כד. רבי שנה מתחילה לרבן שמעון בנו דברי רבי מאיר בשם אחרים, לפי שביקש לעקור כבוד ר"ש בן גמליאל, ולאחר שטענו שכבר אבדה שנאתו וגם לא הועילו מעשיו, שנה לו 'אמרו משום רבי מאיר' אבל לא שנה 'אמר רבי מאיר'.

דף י"ד

א. יש אומרים שה'סיני' (ששנה משנה וברייתא וסדורים לו כנתינתם מהר סיני) עדיף מ'עוקר הרים' (חריף ומפולפל בתורה ואין משנה וברייתא סדורים לו כל כך), וי"א שעוקר הרים עדיף מסיני.

רב יוסף היה סיני, ורבה עוקר הרים, ושלחו ממערבא שהסיני עדיף לפי שהכל צריכים לבעל החטים, ואע"פ כן לא רצה רב יוסף לקבל עליו נשיאות, ומלך רבה כ"ב שנים, ובכל שנים אלו לא נהג רב יוסף שום שררה בעצמו, אפילו להביא אומן לביתו להקיז דם. ולאחר רבה מלך רב יוסף.

ב. אביי ורבה ורבי זירא ורבה בר מתנה היו צריכים לראש, אמרו, מי שיאמר דבר שאין לו פירכא יהיה לראש, והופרכו דברי כולם חוץ מדבריו של אביי, ראה

ובימי ר"ש בן גמליאל נישנית משנה זו, שהיה ר"ש בן גמליאל נשיא ורבי מאיר חכם ורבי נתן אב בית דין, ולכל אחד מהם היו עומדים כולם, ותיקן רבן שמעון בן גמליאל סדר זה כדי שיהיה היכר ביניהם. ורצו רבי מאיר ורבי נתן להעבירו מנשיאותו ע"י הוכחה שאינו יודע בעוקצין, ולא עלתה בידם, וציוה להוציאם מבית המדרש, וכשהיו צריכים להם הכניסם וקנסם שלא יאמרו שמועות שלהם בשמם, אלא דברי רבי מאיר בשם אחרים ודברי רבי נתן בשם יש אומרים. והראו לרבי מאיר ורבי נתן בחלום שיפייסו את רשב"ג, רבי נתן פייסו, ורבי מאיר אמר דברי חלומות לא מעלין ולא מורידין.

כב. בני תלמידי חכמים שממונים אביהם פרנס על הצבור, בזמן שיש להם דעת לשמוע, נכנסים ויושבים לפני אביהם ואחוריהם כלפי העם. בזמן שאין להם דעת לשמוע, נכנסים ויושבים לפני אביהם ופניהם כלפי העם. ולרבי אלעזר ב"ר צדוק גם בבית המשתה עושים אותם סניפים, שמושיבים אותם בצד הזקנים מפני כבוד אביהם. ודוקא בחיי אביהם ובפני אביהם.

כג. לעולם ילמד אדם עצמו להשכים ולהעריב לבדוק את עצמו לגדולים, כדי

ג. רבי זירא היה חריף ומקשה, ורבה בר
רב מתנה היה מתון ומסיק, ונסתפקו
בגמרא מי מהם עדיף, ולא נפשט.

רבה לאביי הרמת הראש ואמר לו, פתח
ואמור דרשה כי מן השמים פסקו לך
גדולה.

הדרן עלך כהן משיח וסליקא לה מסכת הוריות למסקנא